

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧУВАННЯ ТА
ТОРГІВЛІ

БУГРІМЕНКО РОМАН МИХАЙЛОВИЧ



УДК 338.583:339.372.84(043.3)

**ІНФРАСТРУКТУРНИЙ РОЗВИТОК
МЕРЕЖІ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ**

Спеціальність 08.00.04 – Економіка та управління
підприємствами (за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Харків – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському державному університеті харчування та торгівлі Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор
Гросул Вікторія Анатоліївна,
Харківський державний університет харчування та торгівлі, завідувач кафедри економіки та управління.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент,
Ільченко Наталія Борисівна,
Київський національний торговельно-економічний університет, завідувач кафедри торговельного підприємництва та логістики;

доктор економічних наук, професор
Павлова Валентина Андріївна,
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», професор кафедри міжнародної торгівлі і торговельного підприємництва;

доктор економічних наук, професор,
Шимановська-Діанич Людмила Михайлівна,
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», завідувач кафедри менеджменту.

Захист дисертації відбудеться «14» травня 2021 року об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.088.02 у Харківському державному університеті харчування та торгівлі за адресою: 61051, м. Харків, вул. Клочківська, 333, ауд. 45.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського державного університету харчування та торгівлі за адресою: 61051, м. Харків, вул. Клочківська, 333.

Автореферат розісланий «14» квітня 2021 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради



Л.М. Янчева

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Модернізаційний і динамічний розвиток національної економіки передбачає удосконалення функціонування галузі роздрібної торгівлі. За сучасних умов ефективне й стійке функціонування мереж роздрібної торгівлі неможливо без використання методології управління підприємством, заснованої на маркетинговому підході, впровадженні нових діагностичних інструментів і методів управління мережним розвитком. Ефективність діяльності мереж роздрібної торгівлі значною мірою визначається інфраструктурним розвитком.

Поряд із застосуванням маркетингового підходу, використання інструментів діагностики розвитку інфраструктури торгівлі в процесі управління розвитком мереж роздрібної торгівлі вимагає інтеграції моделей і методів регіонального маркетингу, маркетингу взаємодії із суб'єктами інфраструктурного забезпечення й маркетингу інфраструктури. Переваги даного синтетичного підходу для підприємств роздрібної торгівлі полягають у тому, що він дозволяє виявляти ступінь впливу інфраструктурних об'єктів на мережний розвиток, найбільш ефективно формувати взаємодію із суб'єктами інфраструктурного забезпечення й підвищити ступінь адаптації мережного розвитку на основі урахування територіальних особливостей інфраструктурної складової.

Разом з тим, впровадження маркетингового підходу в сфері інфраструктурного забезпечення роздрібної торгівлі вимагає розвитку його методології й діагностичного інструментарію для цілей розробки й удосконалення цілісної концепції інфраструктурного розвитку мережі роздрібної торгівлі.

В економічній літературі теоретико-методологічні аспекти проблеми розвитку інфраструктури роздрібної торгівлі висвітлювали у своїх працях: О. Азарян, А. Альбеков, В. Апопій, Б. Краснопольский, В. Медведєва, Л. Саркисян, Т. Семенкова, В. Федько, А. Шаріпов, О. Шубін й інші автори.

Основні теоретико-еволюційні підходи, принципи, концепції розвитку маркетингу, запропоновані в роботах Г. Асселя, Т. Амблера, Я. Гордона, Ф. Котлера, М. Портера, Дж. Еванса та ін., можуть бути використані як базові під час обґрунтування концептуальних основ і прикладних аспектів інфраструктурного розвитку мережі роздрібної торгівлі. Значний внесок у розвиток маркетингового інструментарію дослідження характеру розвитку роздрібної торгівлі внесли Г. Багієв, І. Березін, В. Гросул, Є. Голубков, С. Ілляшенко, Н. Ільченко, Н. Карпенко, І. Маркіна, Н. Моїсеєва, М. Окландер, В. Павлова, А. Панкрухін, О. Трет'як, Р. Фатхутдінов, Є. Хруцький, Л. Шимановська-Діанич та інші.

Сукупний науковий потенціал розробок, що сформувався у вітчизняній і закордонній науковій літературі, забезпечив високий теоретико-методологічний рівень дослідження діяльності мереж роздрібної торгівлі. Проте, незважаючи на наявність розробок з даної проблеми, існує потреба в доповненні й поглибленні науково-методичних підходів щодо розробки концепції інфраструктурного розвитку мережі роздрібної торгівлі, яка ставить за мету оцінити вектор розвитку мережі роздрібної торгівлі з урахуванням інфраструктурної складової у процесах адаптації мережі до територіальних особливостей розвитку.

На сучасному етапі не знайшли повного обґрунтування й вимагають докладного вивчення умови й параметри інфраструктурного розвитку, що впливають на діяльність мережі роздрібної торгівлі, а також розробка науково-методичних підходів, що дозволяють оцінити ефективність взаємодії із суб'єктами інфраструктури. Актуальність проблеми, недостатня розробленість окремих її аспектів і практична значимість визначили постановку мети й завдань дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Харківського державного університету харчування та торгівлі:

– за держбюджетними темами: «Ціннісно-орієнтоване управління реалізацією ресурсного потенціалу торговельного підприємства» (№ держреєстрації 0113U000157), де автором розроблено систему оцінки ефективності використання елементів ресурсного потенціалу торговельного підприємства, обґрунтовано основні елементи організаційно-економічного механізму мобілізації ресурсного потенціалу підприємства;

– за бюджетними темами: «Забезпечення конкурентоспроможності підприємств в умовах інфраструктурного розвитку роздрібної торгівлі» (№ держреєстрації 0118U007216), де автором виявлено передумови формування та використання концепції інфраструктурного маркетингу; розглянуто еволюційні аспекти процесів формування інфраструктури роздрібної торгівлі; надано інструментарій інфраструктурного маркетингу в системі розвитку роздрібної торгівлі; «Управління торговельною інфраструктурою регіонального споживчого ринку» (№ держреєстрації 0113U001073), де автором розроблено концепцію управління торговельною інфраструктурою регіонального споживчого ринку, обґрунтовано концептуальний підхід до створення споживчої цінності торговельної послуги підприємств торговельної інфраструктури та напрями удосконалення системи управління розвитком торговельної інфраструктури регіонального споживчого ринку. «Управління оборотними активами в підприємствах роздрібної торгівлі» (№ держреєстрації 0110U006625), де автором проведено оцінку рівня забезпеченості та ефективності використання основних елементів оборотних активів в підприємствах роздрібної торгівлі; «Управління потенціалом торговельного підприємства» (№ держреєстрації 0106U012033), де автором досліджено стан та тенденції змін у структурі потенціалу торговельних підприємств України; «Формування конкурентних переваг підприємств торгівлі в турбулентному середовищі» (№ держреєстрації 0116U0084375), де автором вивчено вплив зовнішнього середовища на діяльність підприємств торгівлі в умовах турбулентності: проведено аналіз зовнішнього середовища функціонування підприємств торгівлі; надано оцінку впливу зовнішніх чинників на діяльність підприємств торгівлі в умовах турбулентності; встановлено сучасні особливості діяльності підприємств торгівлі; «Забезпечення конкурентоспроможності торговельних підприємств в умовах інноваційної економіки» (№ держреєстрації 0114U006535), де автором досліджено особливості та проблеми функціонування підприємств роздрібної торгівлі України та м. Харкова на різних етапах економічного циклу;

– за госпдоговірними темами: «Комплексна оцінка реалізації ресурсного потенціалу торговельного підприємства» (№ держреєстрації 0114U004990), де автором обґрунтовано систему показників та розроблено технологію проведення оцінки реалізації ресурсного потенціалу підприємств торгівлі з використанням методики бенчмаркінгових досліджень; «Оцінювання результативності реалізації ресурсного потенціалу підприємства торгівлі» (№ держреєстрації 0113U002906), де автором систематизовано методи оцінювання потенціалу підприємств торгівлі, обґрунтовано систему показників і розроблено матричну модель оцінки ефективності реалізації ресурсного потенціалу підприємства торгівлі; «Обґрунтування вибору постачальників з позиції підвищення конкурентоспроможності підприємства» (№ держреєстрації 0115U005939), де автором обґрунтовано систему показників та вдосконалено методику оцінки постачальників; «Забезпечення економічної безпеки як складова формування і реалізації конкурентних переваг підприємства ритейлу» (№ держреєстрації 0118U006790), де автором обґрунтовано систему показників оцінки конкурентних переваг підприємства торгівлі; «Розробка технології виробництва напоїв з додаванням ДГК та їх оцінка конкурентоспроможності на споживчому ринку» (№ держреєстрації 0115U004426), де автором удосконалено методичний підхід до оцінки конкурентоспроможності нової продукції, обґрунтовано критерії оцінювання та здійснено оцінку конкурентоспроможності нової продукції; «Консультавання підприємців м. Харкова щодо економічних питань розвитку підприємницької діяльності в умовах євроінтеграції» (№ держреєстрації 120318-01), де автором проведено аналіз та систематизацію проблем, з якими стикаються підприємці в практичній діяльності; «Формування конкурентних переваг підприємства на основі теорії оптимізації товарних запасів» (№ держреєстрації 0116U005778, де автором розглянуто специфіку функціонування суб'єктів підприємницької діяльності в торговельній галузі; виокремлено особливості формування конкурентних переваг в підприємствах торгівлі.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка та наукове обґрунтування теоретико-методологічних положень, практичних рекомендацій щодо інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі.

Для досягнення визначеної мети поставлено та вирішено такі науково-практичні завдання:

- обґрунтувати теоретичні аспекти інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі;
- визначити особливості інфраструктурного розвитку роздрібної торгівлі;
- обґрунтувати концепцію інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі;
- проаналізувати тенденції розвитку мережі роздрібної торгівлі;
- визначити передумови трансформації внутрішньої роздрібної торгівлі України;
- розробити науково-методичний підхід до визначення тенденцій розвитку інфраструктури мережної торгівлі та здійснити діагностику інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі;

- запропонувати науково-практичний підхід до ресурсного забезпечення інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі;
- розробити системно-інтегровану модель діагностики управління в системі інфраструктурного розвитку мережі роздрібної торгівлі;
- обґрунтувати науково-методологічний базис забезпечення інфраструктурного розвитку мережі роздрібної торгівлі;
- удосконалити науково-методичний підхід до застосування інструментів маркетингового менеджменту в системі управління мережею роздрібної торгівлі;
- розробити науково-методичний підхід до формування конкурентних переваг підприємств роздрібної торгівлі;
- обґрунтувати концептуальні основи застосування інструментарію маркетингу взаємодії суб'єктів інфраструктури роздрібної торгівлі;
- розробити науково-методичний підхід щодо оптимізації векторних взаємодій інфраструктурного розвитку мережі роздрібної торгівлі;
- запропонувати науково-практичний підхід до формування моделі просторового розміщення інфраструктурних об'єктів роздрібної торгівлі;
- обґрунтувати науково-методичний підхід до стратегічного розвитку мереж роздрібної торгівлі в умовах створення нового ринкового простору.

Об'єктом дослідження є процес розвитку мереж роздрібної торгівлі та її модернізації в сучасних умовах.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та практичні аспекти інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною основою дослідження виступають фундаментальні положення економічної теорії, інституціональної та сучасної теорій управління, теорії стратегічного управління, теорії процесного управління, наукові праці зарубіжних і вітчизняних науковців щодо інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі.

Для досягнення визначеної мети та розв'язання поставлених у роботі завдань використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів і прийомів дослідження: спостереження, вибірки та групування (для теоретичного обґрунтування під час визначення проблем і тенденцій за темою дослідження); логічного узагальнення та порівняльного аналізу і синтезу (для визначення суті, змісту, еволюції теоретичних підходів до інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі); інституційного підходу (для розгляду економічних, соціальних, організаційних, інституціональних, концептуальних трансформацій); статистики (під час обстеження тенденцій розвитку мереж роздрібної торгівлі); кластерного аналізу (дослідження мереж роздрібної торгівлі); експертної та рейтингової оцінки (для оцінки пріоритетності функціональних груп критеріальної бази вибору оптимальної конкурентної стратегії); програмного забезпечення на основі ІТ-технологій (для впровадження нейронних технологій в діяльність мереж роздрібної торгівлі); економіко-математичного моделювання (для формування системи стратегічного маневрування з утворення нового ринкового простору); SWOT і PEST-аналізу (для визначення напрямків розвитку інфраструктури роздрібної торгівлі); графічні та матричні методи (для

систематизації та візуалізації результатів дослідження).

Інформаційною та теоретико-методологічною базою дослідження стали законодавчі та нормативно-правові акти України; дані Державної служби статистики України, фінансова звітність підприємств торгівлі, монографії, періодичні видання, публікації вітчизняних та зарубіжних науковців щодо фундаментальних положень розвитку мережі роздрібної торгівлі загалом та стосовно інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі зокрема, публікації рейтингових агентств, інтернет-ресурси, результати власних досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних основ і методологічних підходів інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі. Основні наукові результати полягають у наступному:

Уперше:

- обґрунтовано концепцію інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі, яка ґрунтується на принципах синтезу діагностичного й маркетингового підходів та в основу якої покладено використання інструментів регіонального маркетингу, маркетингу взаємодії й маркетингу об'єктів інфраструктури, що дозволяє забезпечити розробку ефективних управлінських рішень, спрямованих на посилення ролі інфраструктурних взаємодій з метою розвитку мереж роздрібної торгівлі;

- науково-методичний підхід до стратегічного розвитку мереж роздрібної торгівлі в умовах створення нового ринкового простору, який базується на запропонованому методичному забезпеченні оцінювання ринкового важелю за встановленими критеріями та дозволяє на основі визначення ринкового стану та відповідного типу стратегії приймати адекватні й ефективні рішення щодо захисту новоствореного ринкового простору.

Удосконалено:

- науково-методичний підхід до визначення тенденцій розвитку інфраструктури мережної торгівлі, який, на відміну від існуючих, передбачає формування діагностичного інструментарію на основі синтезу аналітичних процедур, оцінних параметрів і прогнозних моделей, що дозволяє виявити роль і характер інфраструктурних взаємодій в умовах пріоритетності розвитку мереж роздрібної торгівлі;

- науково-практичний підхід до ресурсного забезпечення інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі на основі мобілізації нереалізованого потенціалу підприємств, який, на відміну від існуючих, базується на запропонованій моделі проведення бенчмаркінгу та дозволяє забезпечити реалізацію цілей розвитку, досягти ефективності та конкурентоспроможності діяльності мереж роздрібної торгівлі;

- системно-інтегровану модель діагностики управління в системі інфраструктурного розвитку мережі роздрібної торгівлі, яка, на відміну від існуючих, базується на використанні системного підходу, передбачає врахування результатів розвитку роздрібної торгівлі та розробку діагностичного інструментарію оцінки темпів і результативності інфраструктурного розвитку

споживчого ринку та його сегментів, що дозволяє вирішити проблеми інфраструктурного розвитку роздрібно́ї торгівлі;

- науково-методичний підхід до застосування інструментів маркетингового менеджменту в системі управління мережею роздрібно́ї торгівлі, який, на відміну від наявних, передбачає розробку та оцінку ефективності використання інструментів маркетингового менеджменту; побудову системи оцінки якості використання інструментів маркетингового менеджменту;

- науково-методичний підхід до формування конкурентних переваг підприємств роздрібно́ї торгівлі, який, на відміну від існуючих, базується на декомпозиції задач та включає чітку послідовність дій з визначенням інструментів/методів і результатів реалізації кожного з етапів та дозволяє забезпечити конкурентоспроможність суб'єктів інфраструктурного розвитку;

- науково-методичний підхід щодо оптимізації векторних взаємодій інфраструктурного розвитку мережі роздрібно́ї торгівлі, який, на відміну від існуючих, передбачає комплексну оцінку темпів і результативності інфраструктурного розвитку роздрібно́ї торгівлі та дозволяє оцінити ефективність прийнятих управлінських рішень щодо формування стратегії розвитку роздрібних торгівельних мереж;

- науково-практичний підхід до формування моделі просторового розміщення інфраструктурних об'єктів роздрібно́ї торгівлі, який відрізняється від відомих, урахуванням запропонованої концептуалізації інфраструктурного розвитку, що включає модельний рівень і складається з моделі географічної просторової експансії мережі, стратегії та моделі агентної взаємодії, нейромережевої моделі інфраструктурної адаптації, що дозволяє створити умови для територіального і просторового стратегічного розвитку мереж роздрібно́ї торгівлі з урахуванням особливостей споживчих переваг.

Набуло подальшого розвитку:

- теоретичні засади інфраструктурного розвитку сучасної роздрібно́ї торгівлі, що, на відміну від існуючих, передбачають застосування комплексного підходу, який поєднує методологію системного, еволюційного та синергетичного підходів до визначення особливостей і характеристик суб'єктів та об'єктів інфраструктури, що дозволяє визначити рівні ефективності їх взаємодії;

- науково-теоретичний підхід до інфраструктурного розвитку мереж роздрібно́ї торгівлі, в основу якого покладено запропоновану систему принципів, методів, форм забезпечення, джерел інформації, інструментарію досягнення цілей з використанням Smart-технологій, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності мереж роздрібно́ї торгівлі;

- концептуальні основи застосування інструментарію маркетингу взаємодії суб'єктів інфраструктури роздрібно́ї торгівлі, які ґрунтуються на принципах інноваційності та інтегрованості, базових процесах ухвалення маркетингових рішень та дозволяють забезпечити моніторинг взаємодії між суб'єктами інфраструктури роздрібно́ї торгівлі, своєчасне коригування тактичних та оперативних планів інфраструктурного розвитку мереж роздрібно́ї торгівлі.

Практичне значення одержаних результатів і висновків полягає в доведенні основних науково-теоретичних результатів дисертаційного

дослідження до рівня практичного інструментарію. Найбільшу практичну цінність мають результати, що підтверджуються впровадженням у діяльність:

– на регіональному рівні – у діяльності Департаменту економіки та міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації (довідка № 10-11.2180 від 09.06.2020 р.) в контексті реалізації авторського підходу до оцінки ефективності взаємодій роздрібних мереж і об'єктів інфраструктури Харківської області на основі принципів агентного моделювання, який ґрунтується на комплексній оцінці параметрів системи взаємодій, дозволяє оцінити ефективність прийнятих маркетингових рішень у системі інфраструктурного розвитку та використання науково-методичного підходу до оцінки потенціалу розвитку інфраструктури роздрібною торгівлі на основі інтегральної оцінки комплексу загальних і локальних факторів, дозволяє оцінити перспективи формування й розвитку інфраструктури роздрібною торговельною мережі з урахуванням принципів системності, комплексності й адаптивності; у діяльності Харківської міської ради Харківської області, виконавчого комітету Департаменту економіки та комунального майна, Управління комунального майна та приватизації (довідка № 4874 від 05.06.2020 р.) в контексті реалізації науково-практичних рекомендацій щодо використання концепції інфраструктурного маркетингу розвитку роздрібною торгівлі на принципах синтезу діагностичного й маркетингового підходів;

– на рівні суб'єктів господарювання – у діяльність ТОВ «Восторг» (довідка №137/5 від 18.05.2020 р.) впроваджено модель просторового розміщення інфраструктурних об'єктів роздрібною торгівлі з урахуванням характеристик процесу маркетингового управління розміщенням роздрібною торговельною організацією, а також сегментація та кластеризація територій для цілей підвищення ефективності просторового розміщення об'єктів інфраструктури; ТОВ «УКР-ТРЕЙД» (довідка від 22 червня 2020 р.) – адаптаційний механізм розвитку інфраструктури роздрібних торговельних підприємств із використанням нейромережових технологій; ТОВ «Маяк» (довідка від 01 липня 2020 р.) – методологія діагностичного дослідження інфраструктурного розвитку роздрібною торгівлі, яка передбачає формування діагностичного інструментарію з вивчення напрямків інфраструктурного розвитку роздрібною торгівлі на основі синтезу аналітичних процедур, оцінних параметрів і прогнозних моделей; ТОВ «Промінь Коротич» (довідка від 13 травня 2020 р.) – науково-методичний підхід до оцінки потенціалу інфраструктурного розвитку мереж роздрібною торгівлі на основі інтегральної оцінки комплексу загальних і локальних факторів;

– в організації навчального процесу кафедри економіки підприємств харчування та торгівлі ім. І.Г. Бережного Харківського державного університету харчування та торгівлі, зокрема, для удосконалення науково-методичного забезпечення викладання дисциплін «Економіка та прогнозування споживчого ринку», «Конкурентоспроможність підприємства» (акт впровадження від 27.05.2020 р.), «Стратегія підприємства» (акт впровадження від 15.06.2020 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею автора, у якій розкрито теоретичні засади становлення мереж роздрібною торгівлі, методологічні підходи та практичні рекомендації щодо визначення ефективності інфраструктурного розвитку мереж

роздрібної торгівлі. Викладено та обґрунтовано авторські розробки щодо перспектив інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі, особливостей їх ресурсного забезпечення та запропоновано авторський підхід до удосконалення системи стратегічного управління мережами роздрібної торгівлі.

Наукові положення, розробки, висновки та рекомендації, які містяться в роботі, одержано автором самостійно на основі аналізу та узагальнення теоретичного й практичного матеріалу. Особистий внесок здобувача у працях написаних у співавторстві, зазначено у списку опублікованих праць.

Апробація результатів дисертації. Основні результати досліджень обговорювались на 13 міжнародних, 3 всеукраїнських науково-практичних конференціях, що відображено в публікаціях [34-49].

Публікації. Результати дисертаційної роботи опубліковано у 54 працях, серед яких: одноосібна монографія (загальним обсягом 20,5 друк. арк.), 4 розділи в колективних монографіях (загальним обсягом 93,07 друк. арк., особисто автору належить 3,6 друк. арк.), 28 статей у наукових фахових виданнях України, внесених до міжнародних наукометричних баз (загальним обсягом 17,55 друк. арк., де особисто автору належить 14,45 друк. арк.), 2 авторських прав на твір, 16 тез доповідей на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях (загальним обсягом 2,41 друк. арк., де особисто автору належить 2,16 друк. арк.); 3 навчальних посібники (загальним обсягом 38,8 друк. арк., де особисто автору належить 16,0 друк. арк.). Загальний обсяг публікацій становить 172,33 друк. арк., з яких особисто автору належить 56,71 друк. арк. У публікаціях повною мірою відображені всі основні результати дисертаційної роботи.

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Робота складається з анотації, списку публікацій за результатами дослідження, вступу, п'ятих розділів, списку використаних джерел, додатків. Основний текст дисертації складає 364 сторінок комп'ютерного тексту, у тому числі 50 рисунків, 40 таблиць (займають 25 сторінки) та 21 формула. Дисертація містить список використаних джерел із 301 найменування, розміщених на 31 сторінках та 7 додатків на 93 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, розкрито зв'язок роботи з науковими темами, сформульовано мету та завдання дослідження, визначено об'єкт, предмет і методологічну базу дослідження, висвітлено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача, наведено відомості щодо їхньої апробації, кількість і обсяг публікацій за результатами дослідження, структура та обсяг дисертаційної роботи.

У першому розділі дисертаційної роботи **«Теоретичні засади інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі»** обґрунтовано теоретичні аспекти інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі; визначено особливості інфраструктурного розвитку роздрібної торгівлі; обґрунтовано концепцію інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі.

На основі розкриття генезису розвитку мереж роздрібної торгівлі доведено, що процес управління інфраструктурним розвитком мереж роздрібної торгівлі

передбачає інтеграцію моделей і методів управління, заснованих на маркетинговому підході, взаємодії між суб'єктами інфраструктурного забезпечення, що дозволяє виявляти ступінь впливу інфраструктурних об'єктів на розвиток мереж роздрібної торгівлі, найбільш ефективно формувати взаємодію з суб'єктами інфраструктурного забезпечення та підвищити ступінь адаптації розвитку мереж роздрібної торгівлі.

Доведено, що синергетичний ефект проявляється при підвищенні забезпеченості об'єктами інфраструктури, що впливає на розвиток потенціалу роздрібної торгівлі та прискорення соціально-економічного розвитку в цілому. На основі результатів дослідження теоретичних засад інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі систематизовано методологічні підходи до визначення особливостей і характеристик суб'єктів та об'єктів інфраструктури, що дозволяє визначити рівні ефективності їх взаємодії (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристики методологічних підходів інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі

Характеристики інфраструктури роздрібної торгівлі	Методологічні підходи		
	еволюційний	системний	синергетичний
Територіальна локалізація	Розвиток інфраструктури роздрібної торгівлі (концентрація і нарощування).	Врахування особливостей конкретного регіону – інфраструктура торгівлі-підсистема споживчого ринку).	Збільшення внеску процесів і функцій інфраструктури роздрібної торгівлі в економічний розвиток споживчого сектору регіону та створення ВРП.
Суб'єктна та об'єктна структура	Систематичність виконання завдань та процесів інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі, виконання функцій суб'єктами та об'єктами розвитку інфраструктури.	Розвиток сукупності суб'єктів і об'єктів на основі класичних принципів взаємодії, з метою формування мереж роздрібної торгівлі та їхнього інфраструктурного забезпечення.	Необхідність отримання показників динамічного розвитку інфраструктури роздрібної торгівлі з метою задоволення споживачів та покупців.
Орієнтація на інтереси споживача	Задоволення потреб споживачів згідно інноваційних перетворень.	Систематизація потреб операторів ринку та населення на послуги інфраструктури роздрібної торгівлі.	Розширення можливостей для розвитку потенціалу роздрібної торгівлі в умовах конкурентних обмежень та економічних процесів.

Доведено, що особливості інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі зумовлюють (з позиції організації) необхідність створення та

функціонування багаторівневої системи, яка реалізує функціонально-структурний принцип організації інфраструктури роздрібної торгівлі, створення якої, на відміну від інших, буде сприяти розвитку міжрегіональних зв'язків, оптимізації товарної політики (рис. 1).

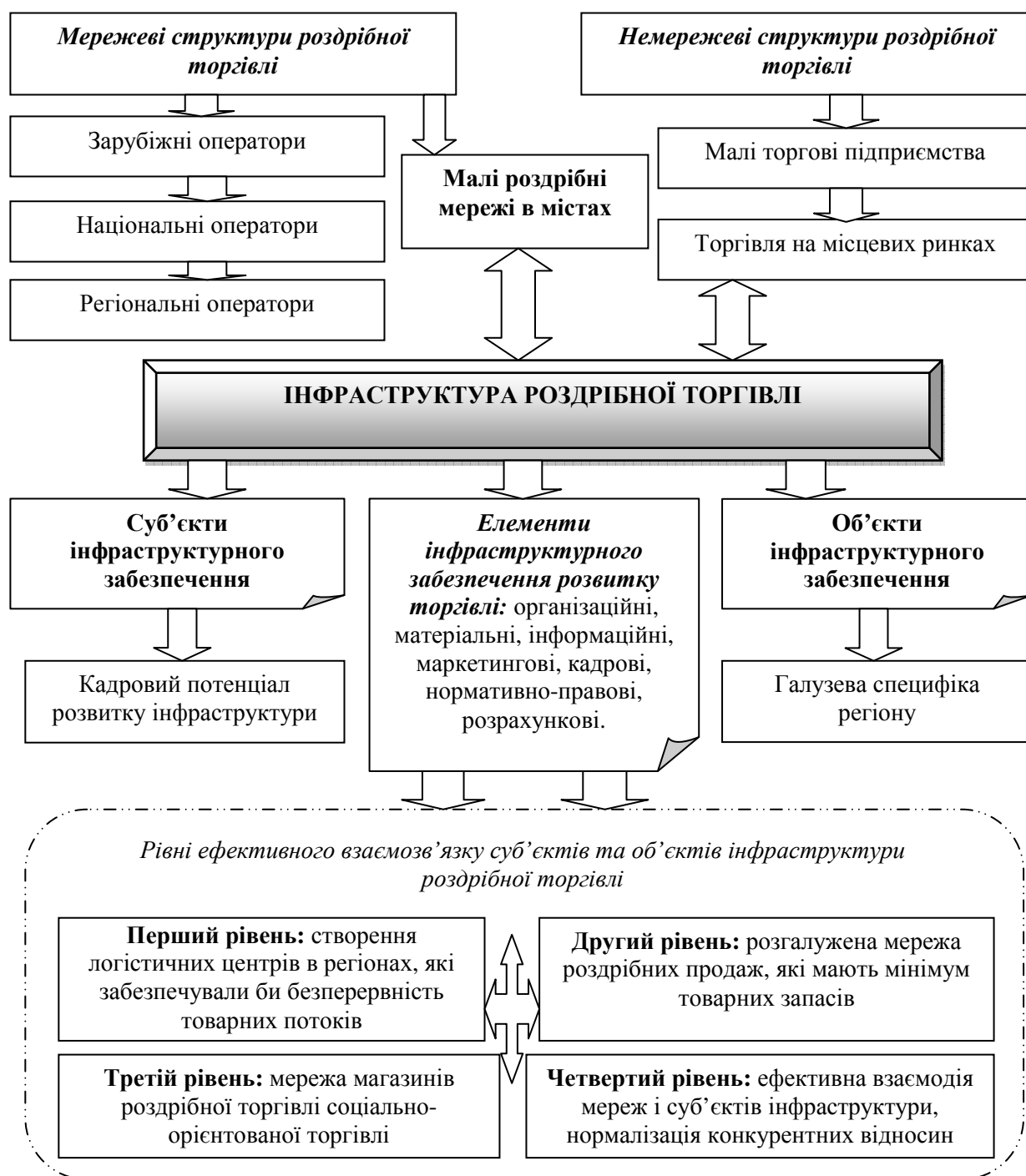


Рис. 1. Система взаємозв'язків інфраструктурного розвитку роздрібної торгівлі

У дисертації під «інфраструктурою роздрібної торгівлі» розуміється підсистема споживчого ринку, яка формує адаптивні умови функціонування та розвитку внутрішньої торгівлі та характеризується територіальною локалізацією

(просторове розміщення торгівельних мереж), суб'єктною та об'єктною структурою (інфраструктурне забезпечення), орієнтацією на інтереси споживачів (маркетингова концепція).

Визначено, що інфраструктурний розвиток мереж роздрібної торгівлі - це процес зміни галузевої та/або об'єктної структури в напрямку реалізації її основних характеристик, а саме: удосконалення територіальної локалізації; покращення суб'єктної та об'єктної структури; концентрації результатів функціонування згідно інтересам споживача, що забезпечує розвиток потенціалу роздрібної торгівлі та зростання якості життя населення.

На основі дослідження еволюційних поглядів та враховуючи існуючі проблеми щодо формування категоріального апарата інфраструктурних досліджень в економіці, аргументовано авторське бачення економічної категорії «інфраструктурний розвиток» як процесу зміни характеристик формування та організації діяльності підприємницьких структур, який здійснюється з метою створення умов для підвищення показників їх діяльності, рівня інфраструктурних взаємодій, покращення умов функціонування мереж роздрібної торгівлі.

Узагальнюючи відомі методичні підходи до класифікації мереж, розвинуто класифікацію мереж роздрібної торгівлі (залежно від різних критеріїв) з метою формування особливих заходів і механізмів для побудови ефективної системи управління ними.

Визначено, що ефективність функціонування мереж роздрібної торгівлі значною мірою залежить від рівня розвитку, використання та розміщення інфраструктурних елементів торгівлі. Виходячи з цього, трансформація існуючих підприємств роздрібної торгівлі в містах повинна базуватися на маркетингових концепціях, адекватно відображати рівень досягнутого потенціалу розвитку багаторівневих мереж роздрібної торгівлі. В роботі проаналізовано тенденції розвитку інфраструктури розвитку роздрібної торгівлі, сучасні тенденції спільного ринку роздрібної торгівлі країн ЄС, сучасні тенденції трансформаційних змін роздрібної торгівлі в Україні.

Встановлено, що для оцінки параметрів підприємств роздрібної торгівлі доцільно використовувати кількісно-формалізовані й інтуїтивно-експертні методи, а використання системного підходу як методології дослідження функціонування підприємств роздрібної торгівлі дозволяє здійснювати пошук напрямів підвищення ефективності діяльності мереж роздрібної торгівлі. Доведено необхідність створення інтегрованої системної моделі організації мереж роздрібної торгівлі.

Спираючись на необхідність забезпечення конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів торговельної галузі, у роботі обґрунтовано концепцію інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі, яка ґрунтується на принципах синтезу діагностичного й маркетингового підходів та передбачає використання інструментів регіонального маркетингу, маркетингу взаємодії й маркетингу об'єктів інфраструктури, що дозволяє забезпечити розробку ефективних управлінських рішень, спрямованих на посилення ролі інфраструктурних взаємодій з метою розвитку мереж роздрібної торгівлі (рис. 2).

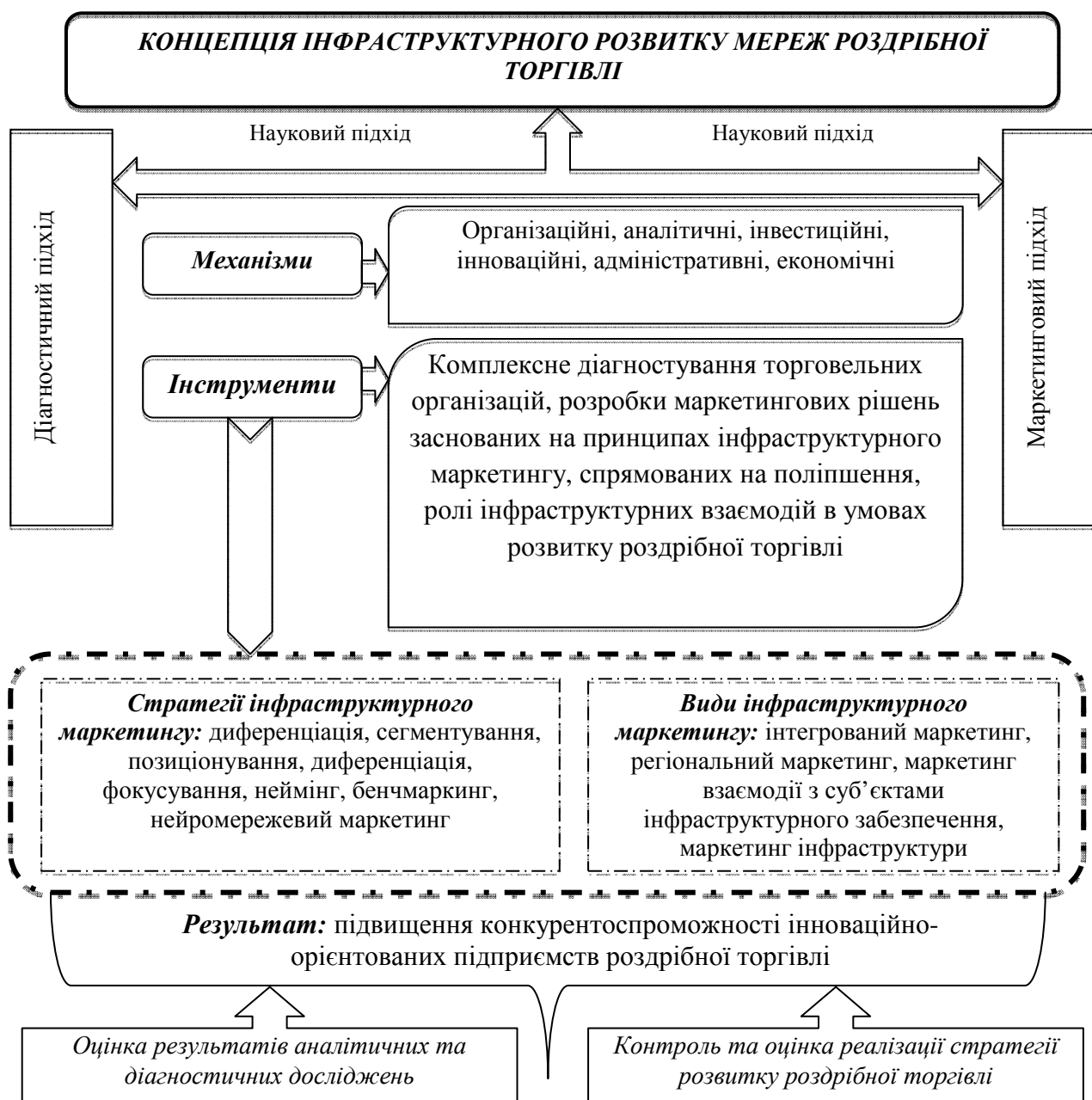


Рис. 2. Концепція інфраструктурного розвитку мереж роздрібно торгівлі на принципах синтезу діагностичного й маркетингового підходів

Для підвищення ефективності управління мережею роздрібно торгівлі удосконалено модель інфраструктурного розвитку, яка базується на використанні інструментів інфраструктурного маркетингу та технологій управління мережами роздрібно торгівлі, що дозволяє на основі принципів інфраструктурної взаємодії формувати маркетингове середовище (рис. 3).

У перебігу дослідження обґрунтовано, що результативність діяльності підприємств роздрібно торгівлі в місцях локалізації та концентрації населення може бути покращена на основі потенціалу маркетингу до процесу еволюційної трансформації просторово-територіальної конфігурації торгівлі, виходячи з динамічних умов розвитку споживчого ринку і зовнішнього середовища в цілому.

У другому розділі «Сучасний стан розвитку інфраструктури мережної торгівлі» проаналізовано тенденції розвитку мережі роздрібно торгівлі;

визначено передумови трансформації внутрішньої роздрібної торгівлі України; розроблено науково-методичний підхід до визначення тенденцій розвитку інфраструктури мережної торгівлі та здійснено діагностику інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі.



Рис. 3. Модель інфраструктурного розвитку на засадах маркетингового підходу

На основі дослідження сучасного стану розвитку інфраструктури мережної торгівлі визначено, що за період 2015-2019 рр. спостерігається стійка тенденція до зростання загальної кількості підприємств торгівлі майже на 1,3%. Така тенденція відбувається на фоні виходу з ринку малих підприємств, частка яких у торговельній галузі є традиційно найвищою (понад 90%).

На підставі аналізу тенденцій розвитку мережі роздрібної торгівлі встановлено, що динаміка товарообігу роздрібної торгівлі Харківської області 2015-2019 рр. найбільш точно демонструє чутливість споживчого попиту до розвитку кризових явищ. За результатами аналізу виявлено тенденції відповідності рівня товарообігу роздрібної торгівлі коливанням цін на товари та послуги, на основі чого зроблено висновок про те, що на споживчому ринку переважає ціновий тип конкуренції. Така ситуація обмежує підприємства, які вже давно функціонують на ринку та використовують у своїй діяльності високі

стандарти якості й відповідно ціни, поряд з цим, дає можливість підприємствам-новачкам конкурувати в ціновій категорії за рахунок модифікації цінової політики та застосування інноваційних стратегій управління, зокрема «блакитних океанів».

На основі вивчення світового досвіду доведено доцільність впровадження стратегії «блакитних океанів» в умовах створення нового ринкового простору в діяльність ринків непродовольчої групи, оскільки спеціалізована та оформлена торгівля є більш маневреною з точки зору стратегічної гнучкості, а саме – кадрового й управлінського потенціалів та домінантності технологічної складової.

Ураховуючи результати дослідження передумов трансформації внутрішньої роздрібною торгівлі, на основі аналізу основних макроекономічних показників розвитку економіки України встановлено нестабільний характер тенденцій їх зміни, що віддзеркалює існування кризових явищ в економіці.

Доведено, що особливістю трансформації внутрішньої роздрібною торгівлі є перехід до цілісних технолого-економічних систем високої ефективності, що охоплюють процес виробництва та реалізації від першої до останньої операції на основі впровадження прогресивних технічних засобів.

Виявлено, що найважливішим фактором розвитку мереж роздрібною торгівлі є цифровізація, яка заснована на впровадженні високотехнологічних продуктів-технологій: віртуальної й доповненої реальності, Big Data в розрізі аналітики та вивчення споживчого попиту, штучного інтелекту.

З метою оцінки сучасного стану та тенденцій розвитку інфраструктури мереж роздрібною торгівлі удосконалено науково-методичний підхід до визначення тенденцій розвитку інфраструктури мереж роздрібною торгівлі, який, на відміну від існуючих, передбачає формування діагностичного інструментарію на основі синтезу аналітичних процедур, оцінних параметрів і прогнозних моделей, що дозволяє виявити роль і характер інфраструктурних взаємодій в умовах пріоритетності розвитку мереж роздрібною торгівлі (рис. 4).

Практична імплементація запропонованого підходу дозволяє визначати тенденції розвитку інфраструктури мереж роздрібною торгівлі та виявляти роль і характер інфраструктурних взаємодій, простежити характер можливих змін в системі чинників розвитку роздрібною торгівлі; відстежувати причини та результати можливих модернізаційних змін.

У третьому розділі «**Методологічні засади інфраструктурного розвитку мереж роздрібною торгівлі**» розроблено науково-практичний підхід до ресурсного забезпечення інфраструктурного розвитку мереж роздрібною торгівлі; запропоновано системно-інтегровану модель діагностики управління в системі інфраструктурного розвитку мережі роздрібною торгівлі; обґрунтовано науково-методологічний базис забезпечення інфраструктурного розвитку мережі роздрібною торгівлі.

Дотримуючись базових положень проведення комплексного дослідження, розроблено науково-практичний підхід до ресурсного забезпечення інфраструктурного розвитку мереж роздрібною торгівлі, що дозволяє досягти ефективності діяльності мереж роздрібною торгівлі.



Рис. 4. Науково-методичний підхід до визначення тенденцій розвитку інфраструктури мережної торгівлі

З метою мобілізації нереалізованого ресурсного потенціалу підприємства роздрібної торгівлі запропоновано модель проведення бенчмаркінгу, яка являє собою логічно узгоджені етапи, що мають бути інтегровані в загальну систему управління потенціалом підприємства роздрібної торгівлі. Практична апробація запропонованого підходу дозволяє створювати оптимальні умови для мобілізації ресурсного потенціалу з метою підвищення конкурентоспроможності; зростання вартості підприємства; підвищення ефективності діяльності; реалізації інноваційних проектів.

Зважаючи на необхідність оцінки можливостей та перспектив розвитку торгівлі, з урахуванням інфраструктурної складової, запропоновано системно-інтегровану модель діагностики управління в системі інфраструктурного розвитку мережі роздрібної торгівлі, яка, на відміну від існуючих, базується на використанні системного підходу, передбачає врахування результатів функціонування роздрібної торгівлі та розробку діагностичного інструментарію оцінки темпів і результативності інфраструктурного розвитку споживчого ринку та його сегментів, що дозволяє своєчасно виявляти та вирішувати проблеми інфраструктурного розвитку роздрібної торгівлі (рис. 5).

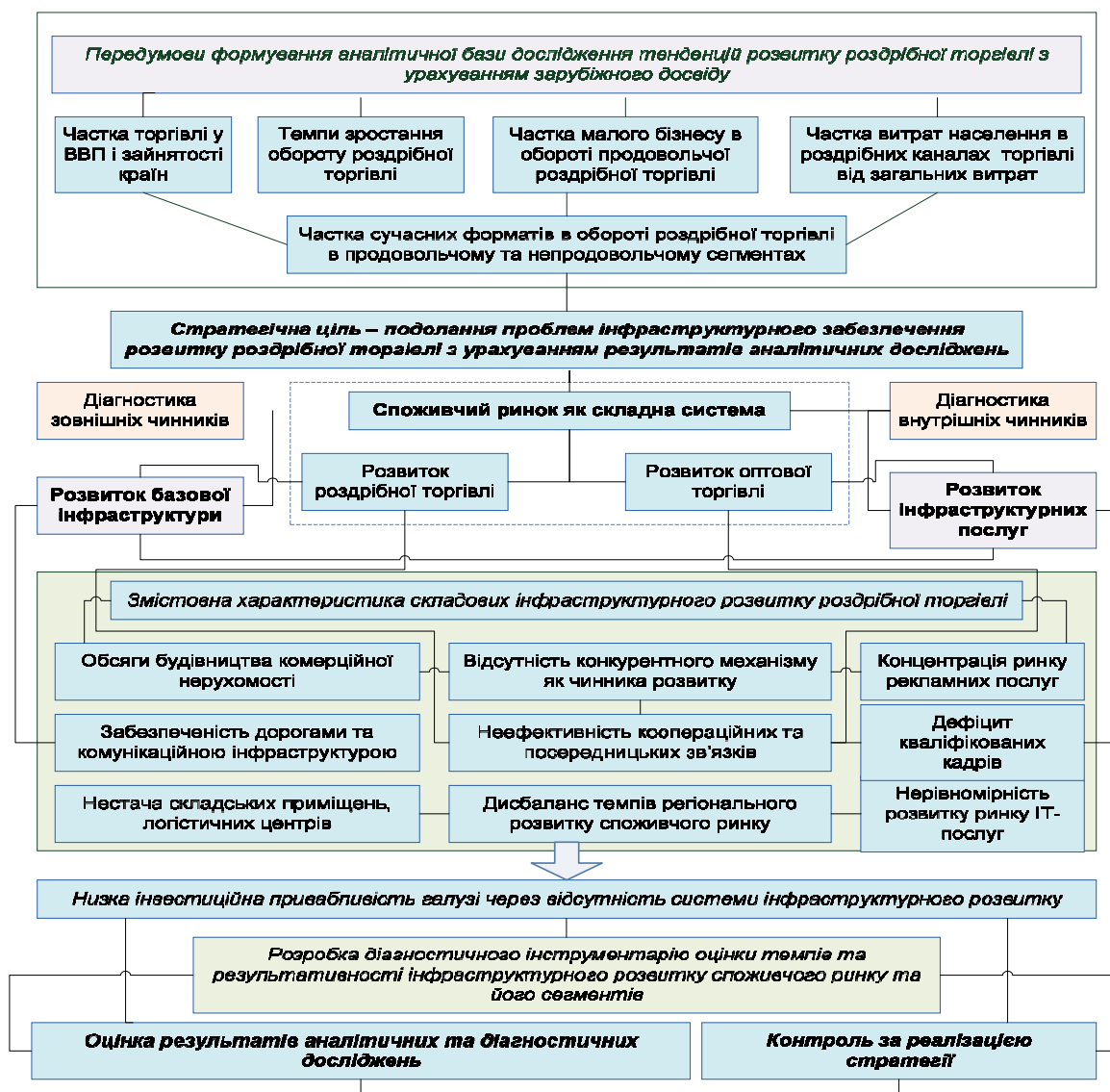


Рис. 5. Системно-інтегрована модель діагностики управління в системі інфраструктурного розвитку мережі роздрібно́ї торгівлі

З метою формування ефективної стратегії інфраструктурного розвитку мереж роздрібно́ї торгівлі на основі результатів діагностики управління розроблено науково-теоретичний підхід до інфраструктурного розвитку мереж роздрібно́ї торгівлі, який сформований на системі принципів, методів, форм забезпечення, джерел інформації, інструментарію досягнення цілей з використанням smart-технологій, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності мереж роздрібно́ї торгівлі (рис. 6).

Доведено, що впровадження заходів щодо удосконалення інфраструктурного розвитку роздрібно́ї торгівлі на основі впровадження smart-технологій є важливим фактором підвищення продажів та отримання відповідного прибутку, формування конкурентоспроможного суб'єкта господарювання в роздрібній торгівлі.

У четвертому розділі «**Методичні засади розвитку інфраструктури роздрібно́ї торгівлі**» розроблено науково-методичний підхід до застосування інструментів маркетингового менеджменту в системі управління мережею

роздрібно́ї торгівлі; запропоновано науково-методичний підхід до формування конкурентних переваг підприємств роздрібно́ї торгівлі; обґрунтовано концептуальні основи застосування інструментарію маркетингу взаємодії суб'єктів інфраструктури роздрібно́ї торгівлі.



Рис. 6. Науково-теоретичний підхід до інфраструктурного розвитку мереж роздрібно́ї торгівлі

З метою управління інфраструктурним розвитком мережі роздрібно́ї торгівлі в роботі запропоновано науково-методичний підхід до застосування інструментів маркетингового менеджменту в системі управління мережею роздрібно́ї торгівлі, який передбачає розробку й оцінку ефективності та якості використання інструментів маркетингового менеджменту. Доведено, що маркетинговий менеджмент виступає інструментом реалізації стратегії менеджменту та створює умови для ефективного функціонування підприємств роздрібно́ї торгівлі, що сприяє підвищенню ефективності просторового розміщення мереж роздрібно́ї торгівлі з урахуванням інфраструктурної компоненти розвитку (рис. 7).



Рис. 7. Науково-методичний підхід до застосування інструментів маркетингового менеджменту в системі управління мережею роздрібною торгівлі

Запропонована модель адаптації маркетингових комунікацій в системі маркетингового менеджменту заснована на інструментах комунікаційного впливу на цільові аудиторії та включає BTL-комунікації (стимулювання продажу, мерчандайзинг, digital media) та ATL-комунікації (телебачення, інтернет, кіно, ЗМІ, радіо, соціальні мережі, електронні площадки), забезпечує підвищення ефективності в системі управління мережею роздрібною торгівлі.

Для аргументованого визначення основних напрямків конкурентного розвитку на інноваційній основі удосконалено науково-методичний підхід до формування конкурентних переваг підприємств роздрібною торгівлі, який базується на декомпозиції задач та включає чітку послідовність дій з визначенням інструментів/методів і результатів реалізації кожного з етапів, імплементація якого дозволяє забезпечити підвищення конкурентоспроможності суб'єктів інфраструктурного розвитку за рахунок нових конкурентних переваг (рис. 8).

З метою обґрунтованого визначення характеру взаємодії суб'єктів інфраструктури роздрібною торгівлі запропоновано концептуальні основи застосування інструментарію маркетингу взаємодії суб'єктів інфраструктури роздрібною торгівлі, що ґрунтуються на принципах інноваційності та інтегрованості (рис. 9). Єдність елементів теоретико-методологічного базису маркетингу взаємодії із суб'єктами інфраструктури роздрібною торгівлі дозволяє формувати маркетингові рішення, виконання яких буде сприяти підвищенню рівня інфраструктурних взаємодій та забезпеченню ефективності діяльності мереж роздрібною торгівлі.

Доведено, що удосконалення інфраструктурного розвитку роздрібною торгівлі на основі впровадження цифрових, електронних та smart-технологій,

інноваційних методів продажу, мережевого формату торгівлі з використанням нейромережових технологій, сучасних комунікацій на основі маркетингу взаємодії із суб'єктами інфраструктури роздрібної торгівлі обов'язково сприяє створенню ефективної стратегії розвитку діяльності мереж роздрібної торгівлі.



Рис. 8. Науково-методичний підхід до формування конкурентних переваг підприємств роздрібної торгівлі

У п'ятому розділі «**Прикладні засади моделювання інфраструктурного розвитку мережі роздрібної торгівлі**» розроблено науково-методичний підхід щодо оптимізації векторних взаємодій інфраструктурного розвитку мережі роздрібної торгівлі; запропоновано науково-практичний підхід до формування моделі просторового розміщення інфраструктурних об'єктів роздрібної торгівлі; обґрунтовано науково-методичний підхід до стратегічного розвитку мереж роздрібної торгівлі в умовах створення нового ринкового простору.

З метою оптимізації векторних взаємодій інфраструктурного розвитку мережі роздрібної торгівлі обґрунтовано організаційні, аналітичні, інвестиційні та економічні механізми формування інфраструктурного розвитку роздрібної торгівлі, які базуються на синтезі інструментів регіонального маркетингу, маркетингу взаємодії та маркетингу об'єктів інфраструктури.

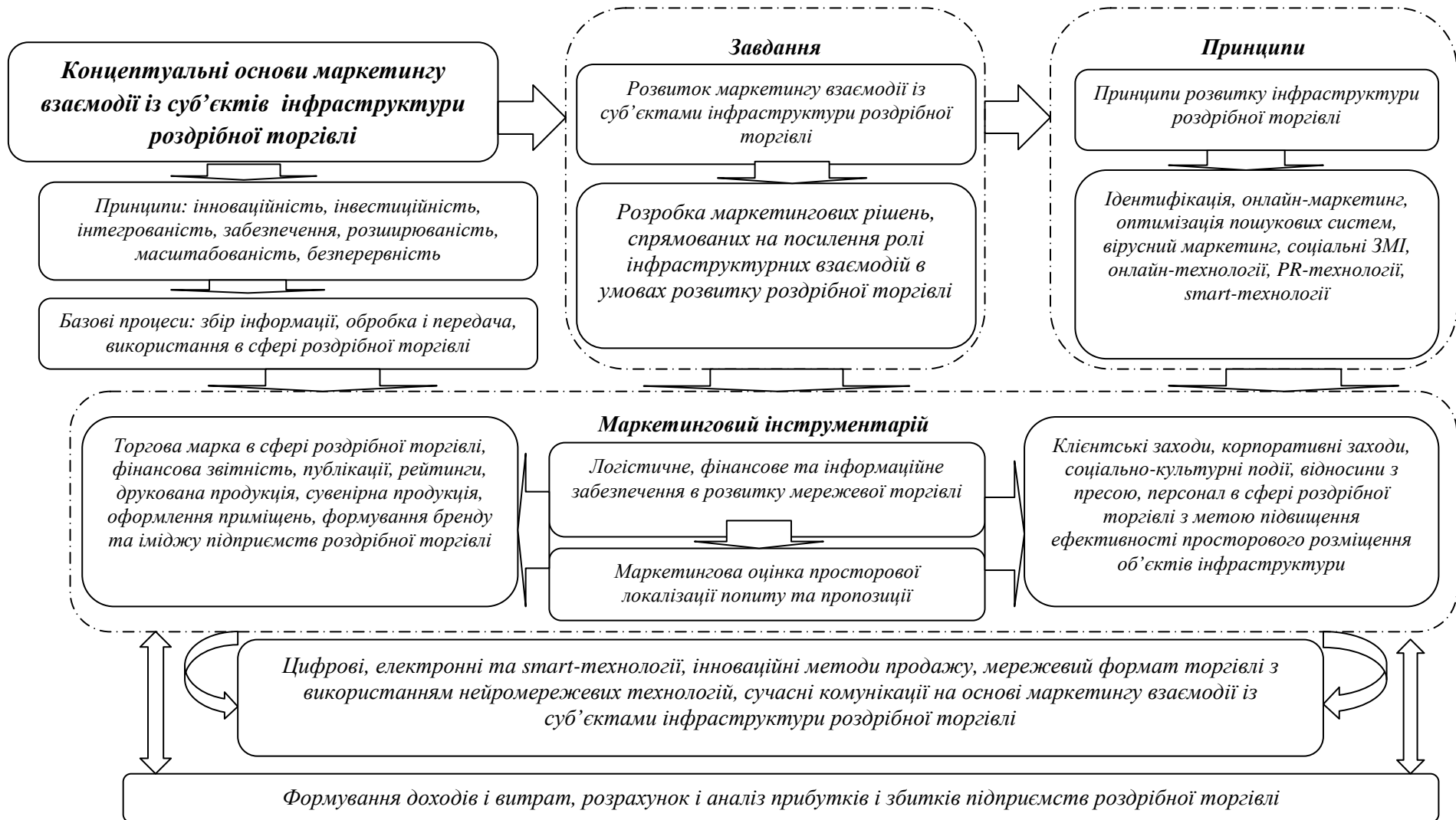


Рис. 9. Концептуальні основи застосування інструментарію маркетингу взаємодії суб'єктів інфраструктури роздрібно́ї торгівлі

Ґрунтуючись на необхідності оцінки ефективності прийнятих управлінських рішень щодо формування стратегії розвитку роздрібних торговельних мереж, запропоновано науково-методичний підхід щодо оптимізації векторних взаємодій інфраструктурного розвитку мережі роздрібно́ї торгівлі, який засновано на проведенні сегментації цільових ринків, удосконаленні товарного асортименту підприємств роздрібно́ї торгівлі, удосконаленні методів ціноутворення та підвищенні технологічної цінності, впровадженні раціональної системи продажів, та який передбачає здійснення комплексної оцінки темпів і результативності інфраструктурного розвитку роздрібно́ї торгівлі (рис. 10).

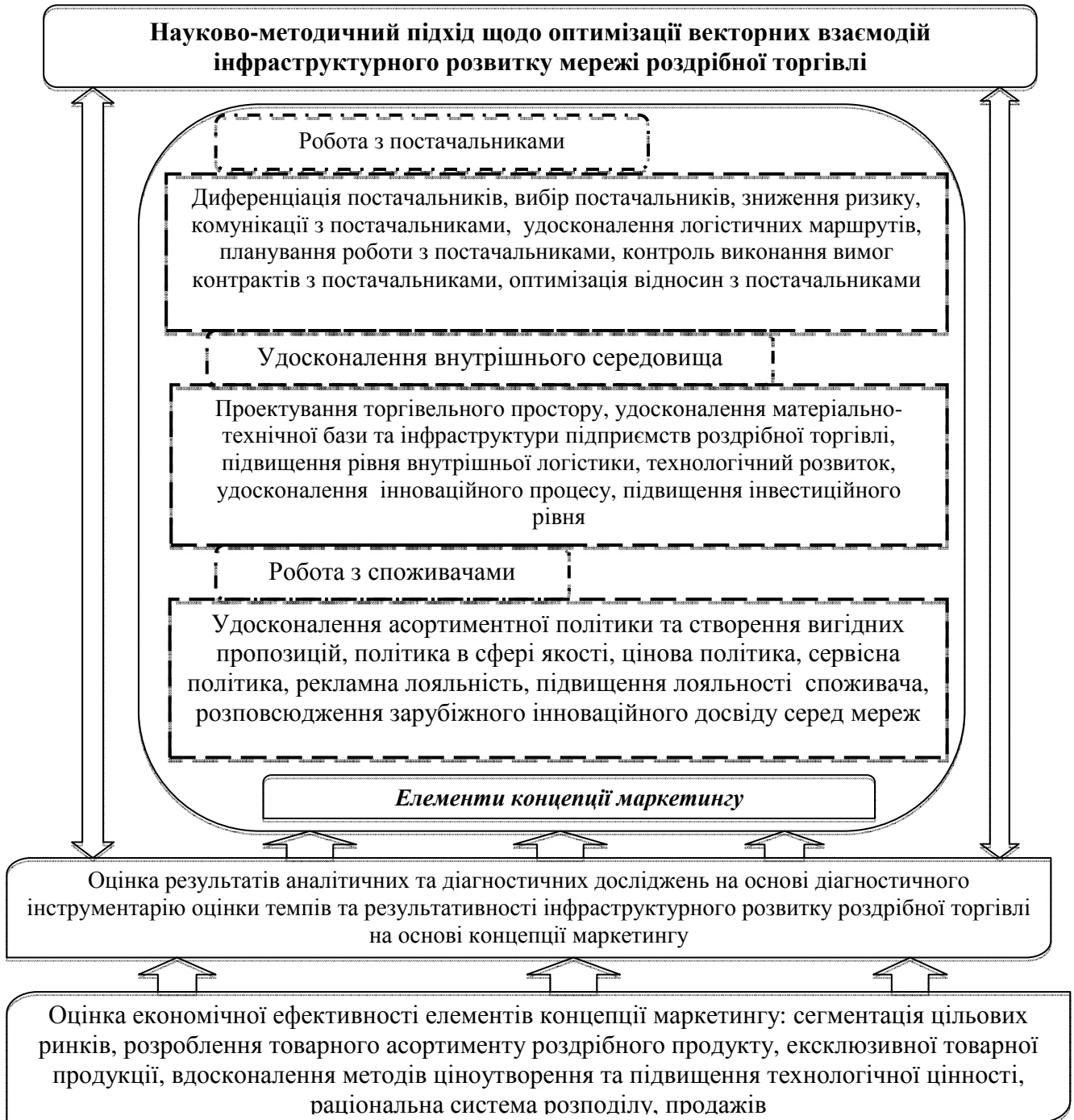


Рис. 10. Науково-методичний підхід щодо оптимізації векторних взаємодій інфраструктурного розвитку мережі роздрібно́ї торгівлі

Доведено, що впровадження розробленого підходу в діяльність підприємств роздрібною торгівлі надасть можливість виявляти проблеми взаємодій мереж роздрібною торгівлі та об'єктів інфраструктури, оцінювати ефективність прийнятих маркетингових рішень у системі інфраструктурного розвитку, сприяти формуванню стратегії розвитку мереж роздрібною торгівлі. Розвиток системи інфраструктурного забезпечення мереж роздрібною торгівлі дозволить отримати додаткові конкурентні переваги за рахунок ефективного використання внутрішніх і зовнішніх джерел адаптації та гнучкості мережі роздрібною торгівлі.

Для вирішення завдання інфраструктурного розвитку мережі роздрібною торгівлі розроблено науково-практичний підхід до формування моделі просторового розміщення інфраструктурних об'єктів роздрібною торгівлі, який засновано на результатах маркетингової оцінки просторової локалізації попиту та пропозиції, діагностики показників, що характеризують інфраструктурні об'єкти, сегментації та кластеризації територій з метою раціонального просторового розміщення об'єктів інфраструктури. Запропонований підхід базується на концептуалізації інфраструктурного розвитку (рис. 11), що включає модельний рівень і складається з моделі географічної просторової експансії мережі, стратегії та моделі агентної взаємодії, нейромережевої моделі інфраструктурної адаптації, що дозволяє створити умови для територіального і просторового стратегічного розвитку мереж роздрібною торгівлі з урахуванням особливостей споживчих переваг. Запропонована концептуалізація інфраструктурного розвитку мереж роздрібною торгівлі дозволяє в практичному аспекті вирішити проблему територіального розвитку мереж роздрібною торгівлі та формування нового ринкового простору з урахуванням особливостей споживчих переваг.

З метою забезпечення стратегічного розвитку мереж роздрібною торгівлі в умовах створення нового ринкового простору та його економічного захисту в майбутньому у дисертації розроблено науково-методичний підхід (рис. 12), який базується на використанні ідеї утворення блакитного океану; нецільового утворення «блакитного океану» (ситуація неконтрольованого утворення нового ринку); дуального розподілу результатів (блакитний або червоний океани), що сприяє формуванню стратегічного мислення, та є базовим компонентом трансформації мереж роздрібною торгівлі та ринкового простору навколо них.

Для визначення позиції підприємства на ринку, його конкурентного потенціалу та можливостей стратегічної трансформації аргументовано доцільність та розроблено методичне забезпечення розрахунку «ринкового важеля» торговельного підприємства (за критеріями насиченості, розгалуженості, інноваційності, інтелектуальної дієздатності), на основі оцінки якого встановлюється ринковий статус підприємства та визначається відповідний тип стратегії. Спираючись на обґрунтовані рекомендації щодо реалізації стратегічних дій за типами стратегії, запропоновано систему стратегічного маневрування підприємства роздрібною торгівлі, яка являє собою чітко структуровану послідовність дій зі створення нового ринкового простору, та розроблено комплекс рекомендацій з економічного й ринкового захисту новоствореного ринкового простору.



Рис. 11. Концептуалізація інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі

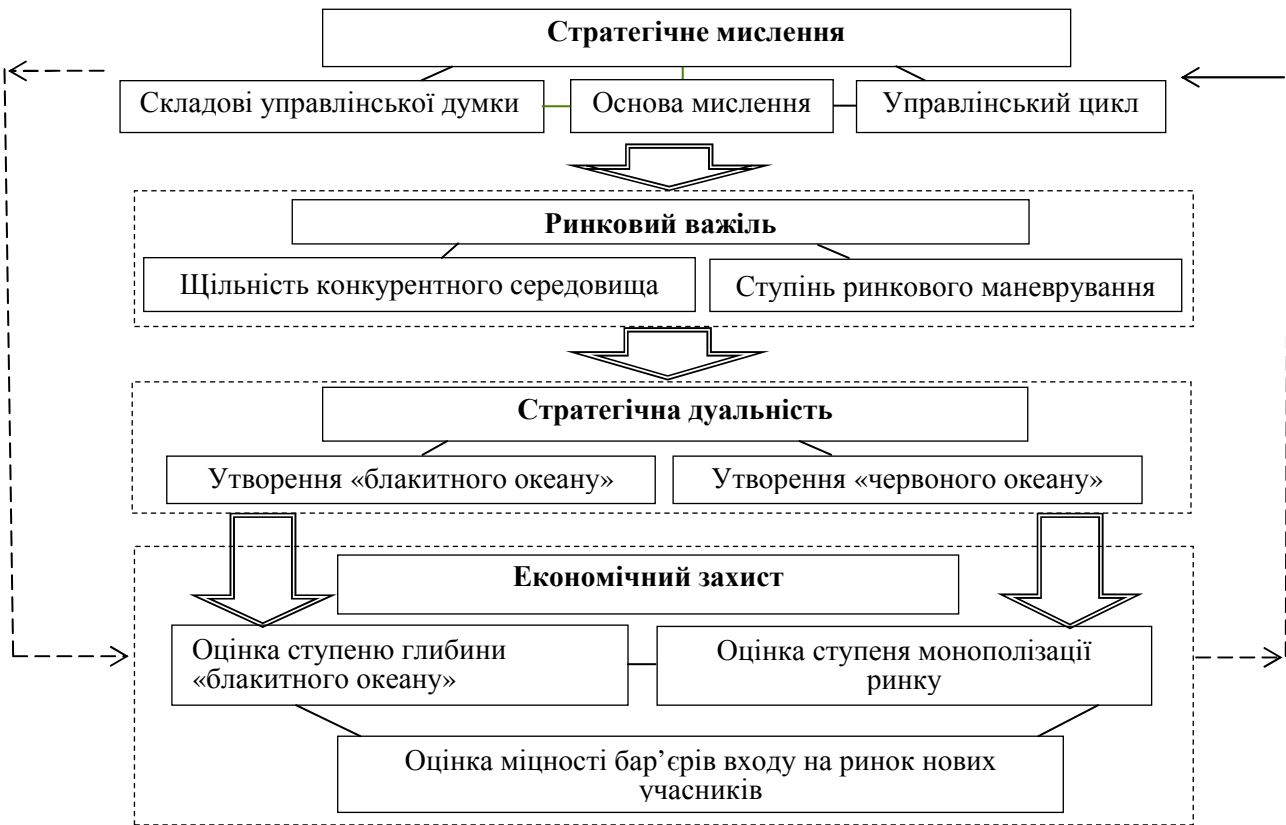


Рис. 12. Науково-методичний підхід до стратегічного розвитку мереж роздрібної торгівлі в умовах створення нового ринкового простору

ВИСНОВКИ

У дисертації представлено теоретичне узагальнення та нове вирішення важливої наукової проблеми, що полягає у розробці та науковому обґрунтуванні теоретико-методологічних положень та практичних рекомендацій щодо управління інфраструктурним розвитком мереж роздрібної торгівлі.

Проведене дослідження дозволило отримати низку взаємопов'язаних наукових результатів методологічного, теоретичного та емпіричного рівнів, що відображають вирішення завдань дисертаційної роботи відповідно до поставленої мети.

1. На основі розкриття генезису розвитку мереж роздрібної торгівлі доведено, що процес управління інфраструктурним розвитком мереж роздрібної торгівлі передбачає інтеграцію моделей і методів управління, заснованих на маркетинговому підході, взаємодії з суб'єктами інфраструктурного забезпечення та інфраструктурного забезпечення в цілому, що дозволяє виявляти ступінь впливу інфраструктурних об'єктів на розвиток мереж роздрібної торгівлі, найбільш ефективно формувати взаємодію з суб'єктами інфраструктурного забезпечення і підвищити ступінь адаптації розвитку мереж роздрібної торгівлі. Виявлено, що інфраструктурний розвиток мереж роздрібної торгівлі – це процес зміни галузевої та / або об'єктної структури в напрямку реалізації її основних характеристик, а саме удосконалення територіальної локалізації; покращення

суб'єктної та об'єктної структури; концентрації результатів функціонування згідно інтересам споживача, що забезпечує розвиток потенціалу роздрібною торгівлі та зростання якості життя населення.

2. На підставі вивчення існуючих підходів до дефініції «інфраструктурний розвиток» запропоновано визначати його як процес зміни характеристик формування та організації діяльності підприємницьких структур, який здійснюється з метою створення умов для підвищення показників їх діяльності, рівня інфраструктурних взаємодій, покращення умов функціонування мереж роздрібною торгівлі. Встановлено, що для оцінки параметрів підприємств роздрібною торгівлі доцільно використовувати кількісно-формалізовані і інтуїтивно-експертні методи, а використання системного підходу як методології дослідження функціонування підприємств роздрібною торгівлі дозволяє здійснювати пошук напрямків підвищення ефективності діяльності мереж роздрібною торгівлі. Доведено необхідність створення інтегрованої системної моделі організації мереж роздрібною торгівлі.

3. З метою створення умов для ефективного інфраструктурного розвитку мереж роздрібною торгівлі запропоновано концепцію інфраструктурного розвитку мереж роздрібною торгівлі, яка заснована на використанні інструментарію інфраструктурного маркетингу та спрямована на підвищення конкурентоспроможності інноваційно-орієнтованих мереж роздрібною торгівлі. Обґрунтовано організаційні, аналітичні, інвестиційні та економічні механізми формування інфраструктурного розвитку мереж роздрібною торгівлі. Для підвищення ефективності управління мережею роздрібною торгівлі удосконалено модель інфраструктурного розвитку, яка базується на використанні інструментів інфраструктурного маркетингу та технологій управління мережами роздрібною торгівлі, що дозволяє на основі інфраструктурної взаємодії формувати та розвивати маркетингове середовище на базі інфраструктурної складової.

4. На підставі аналізу тенденцій розвитку мережі роздрібною торгівлі встановлено, що динаміка показника роздрібною торгівлі найбільш точно демонструє чутливість споживчого попиту до розвитку кризових явищ. На основі світового досвіду виявлено, що доцільно впроваджувати стратегію «блакитних океанів» в умовах створення нового ринкового простору саме в діяльність ринків непродовольчої групи, оскільки спеціалізована та оформлена торгівля є більш маневреною з точки зору стратегічної гнучкості, а саме – кадрового й управлінського потенціалів та домінантності технологічної складової. З метою подальшого цільового аналізу мереж роздрібною торгівлі запропоновано матрицю оцінки можливостей стратегічного розвитку підприємств роздрібною торгівлі, яка заснована на використанні двох показників – частки непродовольчих товарів в товарній групі та частки роздрібного товарообігу мережі інтернет.

5. Ураховуючи результати дослідження передумов трансформації внутрішньої роздрібною торгівлі України, на основі аналізу основних макроекономічних показників розвитку економіки України встановлено нестабільний характер тенденцій їх зміни, що віддзеркалює існування кризових явищ в економіці. Доведено, що особливістю трансформації внутрішньої роздрібною торгівлі є перехід до цілісних технологічно-економічних систем високої

ефективності, що охоплює процес виробництва та реалізації від першої до останньої операції на основі впровадження прогресивних технічних засобів. Виявлено, що найважливішим фактором розвитку мереж роздрібної торгівлі є цифровізація, яка заснована на впровадженні високотехнологічних продуктів-технології віртуальної і доповненої реальності, BigData в розрізі аналітики і вивчення споживчого попиту штучного інтелекту.

6. З метою оцінки сучасного стану та тенденцій розвитку інфраструктури мережної торгівлі розроблено науково-методичний підхід до визначення тенденцій розвитку інфраструктури мережної торгівлі, який заснований на комплексному підході до визначення тенденцій розвитку, що дозволяє виявляти можливості та резерви розвитку. Практична імплементація запропонованого підходу дозволяє визначати тенденції розвитку інфраструктури мережної торгівлі та виявляти роль і характер інфраструктурних взаємодій, простежити характер можливих змін в системі чинників розвитку роздрібної торгівлі, виявити причини і результати можливих модернізаційних змін.

7. Для забезпечення реалізації цілей розвитку розроблено науково-практичний підхід до ресурсного забезпечення інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі. З метою мобілізації нереалізованого ресурсного потенціалу підприємства роздрібної торгівлі запропоновано модель проведення бенчмаркінгу, яка являє собою логічно узгоджені етапи, що мають бути інтегровані в загальну систему управління потенціалом підприємства роздрібної торгівлі. Практична апробація запропонованого підходу дозволяє створювати оптимальні умови для мобілізації ресурсного потенціалу з метою підвищення конкурентоспроможності; зростання вартості підприємства; підвищення ефективності діяльності; реалізації інноваційних проектів.

8. З використанням системного підходу запропоновано системно-інтегровану модель діагностики управління в системі інфраструктурного розвитку мережі роздрібної торгівлі на основі врахування результатів аналітичних досліджень тенденцій розвитку роздрібної торгівлі в Україні та світі. Системний підхід реалізовано під час аналізу інфраструктури роздрібної торгівлі, як підсистеми споживчого ринку через врахування місця і ролі товарообмінних процесів в макропараметрах економічного розвитку (ВВП, зайнятість); ролі малих підприємств, що забезпечують процеси і функції інфраструктурного характеру, а також інтересів населення, яке має потреби, що не володіють властивістю взаємозамінності і певною мірою зумовлені місцем проживання. Практичне застосування моделі дозволяє вирішити стратегічні питання удосконалення управління в системі інфраструктурного розвитку мережі роздрібної торгівлі, впровадження інноваційних технологій управління.

9. З метою формування науково-методологічного базису забезпечення інфраструктурного розвитку мережі роздрібної торгівлі розроблено науково-теоретичний підхід, в основу якого покладено запропоновану систему принципів, методів, форм забезпечення, джерел інформації, інструментарію досягнення цілей з використанням smart-технологій. Імплементація запропонованого підходу дозволяє виявляти ступінь впливу інфраструктурних об'єктів на розвиток мереж роздрібної торгівлі, найбільш ефективно формувати напрямки взаємодії з

суб'єктами інфраструктурного забезпечення та підвищувати ступінь адаптації мережевого розвитку на основі врахування територіальних особливостей інфраструктурного забезпечення. Доведено, що впровадження заходів щодо удосконалення інфраструктурного розвитку роздрібної торгівлі на основі впровадження smart-технологій є важливим фактором підвищення продажів та отримання відповідного прибутку, формування конкурентоспроможного суб'єкта господарювання в роздрібній торгівлі.

10. З метою підвищення ефективності маркетингового менеджменту в системі управління мережею роздрібної торгівлі удосконалено науково-методичний підхід, який засновано на альтернативних ринкових стратегіях та тактиках, що дозволяє здійснювати оцінку ефективності та формувати систему оцінки якості використання інструментів маркетингового менеджменту. Практична імплементація запропонованого підходу сприяє підвищенню ефективності просторового розміщення мереж роздрібної торгівлі.

11. З метою забезпечення розвитку підприємств роздрібної торгівлі запропоновано науково-методичний підхід до формування конкурентних переваг, що включає чітку послідовність дій з визначенням інструментів/методів і результатів реалізації кожного з етапів. Практична апробація запропонованого підходу дозволяє створити реальні конкурентні переваги, реалізація яких призведе до підвищення конкурентоспроможності та стійкого конкурентного становища підприємств роздрібної торгівлі.

12. З огляду на необхідність підвищення ефективності взаємодії суб'єктів інфраструктури роздрібної торгівлі запропоновано концептуальні основи застосування інструментарію маркетингу взаємодії, які, на відміну від існуючих, базуються на використанні цифрових, електронних та smart-технологій, нейромережевих технологій, сучасних інтернет-комунікацій, інноваційних методах продажу. Доведено, що впровадження заходів щодо удосконалення інфраструктурного розвитку роздрібної торгівлі на основі впровадження smart-технологій будуть сприяти формуванню ефективної стратегії розвитку діяльності мереж роздрібної торгівлі.

13. З метою оптимізації векторних взаємодій удосконалено науково-методичний підхід, використання якого дозволяє здійснювати сегментацію цільових ринків, формувати товарний асортимент роздрібного продукту, ексклюзивної товарної продукції, вдосконалення методів ціноутворення та підвищення технологічної цінності, також раціональної системи розподілу, ефективності продажів. Практичне застосування запропонованого підходу дає можливість виявляти проблеми взаємодій мереж роздрібної торгівлі та об'єктів інфраструктури, оцінити ефективність прийнятих маркетингових рішень у системі інфраструктурного розвитку, що сприяє формуванню стратегії розвитку мереж роздрібної торгівлі.

14. З метою формування нового ринкового простору діяльності мереж роздрібної торгівлі розроблено науково-методичний підхід до формування моделі просторового розміщення інфраструктурних об'єктів роздрібної торгівлі, що дозволяє виконувати маркетингову оцінку просторової локалізації попиту та пропозиції на ринку роздрібних послуг; проводити діагностику показників, що

характеризують інфраструктурні об'єкти як елементи роздрібної торговельної мережі; сегментацію й кластеризацію територій з метою раціонального просторового розміщення інфраструктурних об'єктів роздрібної торгівлі. Практична апробація запропонованого підходу сприяє підвищенню ефективності просторового розміщення об'єктів інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі. Удосконалена концептуалізація інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі, що дозволяє формувати стратегію інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі на основі ефективного впровадження маркетингу взаємовідносин з суб'єктами інфраструктурного забезпечення та інструментів маркетингу інфраструктури.

15. З огляду на необхідність стратегічного розвитку мереж роздрібної торгівлі в умовах створення нового ринкового простору розроблено науково-методичний підхід до стратегічного розвитку мереж роздрібної торгівлі, що дозволяє сформувати та запровадити систему економічного захисту бар'єрів новоствореного ринкового простору та відповідний комплекс дій, направлений на оцінку ступеня глибини «блакитного океану», оцінку ступеня монополізації ринку, оцінку міцності бар'єрів входу на ринок нових учасників. Обґрунтовано систему показників оцінювання ринкового важеля підприємства роздрібної торгівлі, яка заснована на формуванні критеріальної бази вибору оптимальної конкурентної стратегії, що окреслює змістову сутність кожного з критеріїв, має архітектуру показників уніфікованого типу виміру та є доступною з позиції отримання вихідної інформації для розрахунку.

СПИСОК ОСНОВНИХ ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Управління оборотними активами в підприємствах роздрібної торгівлі : монографія ; Н. О. Власова та ін. Харків : ХДУХТ, 2014. 258 с. (заг. обсяг 16,13 друк. арк., особисто автора 1,3 друк. арк.; проведено оцінку рівня забезпеченості та ефективності використання основних елементів оборотних активів в підприємствах роздрібної торгівлі (підрозділ 2.2)).

2. Ціннісно-орієнтоване управління реалізацією ресурсного потенціалу торговельного підприємства : монографія ; М. В. Чорна та ін. Харків : ХДУХТ, 2015. 373 с. (заг. обсяг 23,31 друк. арк., особисто автора 1,0 друк. арк.; обґрунтовано основні елементи організаційно-економічного механізму мобілізації ресурсного потенціалу підприємства (підрозділ 5.3)).

3. Сучасні підходи до соціально-економічного, інформаційного та науково-технічного розвитку суб'єктів національного господарства : монографія ; за ред. Л. М. Савчук, Л. М. Бандоріної. Дніпро: Пороги, 2020. 520 с. (заг. обсяг 32,5 друк. арк., особисто автора 0,8 друк. арк.; досліджено сучасний стан розвитку ринків роздрібної торгівлі; розроблено матрицю можливостей стратегічного перетворення підприємств роздрібної торгівлі (підрозділ 8.1)).

4. Особливості соціально-економічного поступу національної економіки в умовах інформаційно-технологічних викликів : монографія ; за наук. ред. Л. Г.

Квасній, І. Л. Татомир. Трускавець : Посвіт, 2020. 338 с. (заг. обсяг 21,13 друк. арк., особисто автора 0,5 друк. арк.; досліджено діяльність роздрібних торговельних мереж на основі інноваційних рішень, тенденції розвитку каналів розподілу та дистрибуції в роздрібній торгівлі в умовах сучасної адаптації маркетингових рішень в системі роздрібних торгових підприємств (підрозділ 2.4)).

5. Бугріменко Р. М. Інфраструктурний розвиток мережі роздрібної торгівлі: теорія та практика: монографія. Харків: ФОП Іванченко І. С. 2020. 352 с. (заг. обсяг 20,5 друк. арк.).

**Статті у наукових фахових виданнях України,
внесених до міжнародних наукометричних баз:**

6. Бугріменко Р. М., Безгінова Л. І. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. Харків: ХДУХТ, 2009. Вип. 1. С. 449–455. (включено до: Google Scholar, ResearchBib) (заг. обсяг 0,5 друк. арк., особисто автора 0,4 друк. арк.; розроблено методичний підхід до оцінки фінансового стану підприємства).

7. Бугріменко Р. М., Безгінова Л. І., Обуховська Г. І. Управління формуванням капіталу підприємств торгівлі. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. Харків: ХДУХТ, 2012. Вип. 1. С. 361–368. (включено до: Google Scholar, ResearchBib) (заг. обсяг 0,5 друк. арк., особисто автора 0,4 друк. арк.; розроблено комплексну технологію формування оптимальної структури капіталу торговельного підприємства).

8. Бугріменко Р. М. Концептуалізація інфраструктурного розвитку розничної торгівлі. *Актуальні проблеми економічного розвитку: зовнішньоекономічні, виробничі та екологічні аспекти. Серія «Економіка»*. Донецьк: ДонДУУ, 2013. Т. XIV. Вип. 265. С. 242–250. (включено до: Google Scholar, ResearchBib) (0,5 друк. арк.).

9. Бугріменко Р. М. Методологія дослідження інфраструктури розничної торгівлі в регіоне. *Розвиток економічних методів управління національною економікою та економікою підприємства. Серія «Економіка»*. Донецьк: ДонДУУ, 2013. Т. XIV. Вип. 274. С. 36–46. (включено до: Google Scholar, ResearchBib) (0,6 друк. арк.).

10. Бугріменко Р. М. Понятійний апарат розвитку концепції інфраструктурних досліджень в економіці. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2013. №6 (62). С. 14–19. (включено до: Google Scholar, IndexCopernicus) (0,6 друк. арк.).

11. Бугріменко Р. М. Маркетингова парадигма інфраструктурного розвитку підприємств розничної торгівлі. *Торгівля і ринок України*. Донецьк: ДонНУЕТ, 2014. Вип. 37. С. 105–113. (включено до: Index Copernicus, Google Scholar, ResearchBib, Scientific Indexing Services, Crossref, Ulrichsweb Global Serials Directory) (0,6 друк. арк.).

12. Бугріменко Р. М. Особливості інфраструктурних взаємодій мережної економіки в сучасних умовах. *Вісник ДонНУЕТ. Серія «Економічні науки»*.

Донецьк, 2014. №3(63). С. 35–45. (включено до: Index Copernicus, Google Scholar, ResearchBib, Scientific Indexing Services) (0,8 друк. арк.).

13. Бугріменко Р. М. Інструменти регіонального маркетинга в розвитку інфраструктури потребительського сектора в регіоне. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2014. №1 (63). С. 59–63. (включено до: Google Scholar, IndexCopernicus) (0,5 друк. арк.).

14. Бугріменко Р. М. Проблеми інфраструктурного розвитку роздрібної торгівлі: зарубіжний досвід. *Науковий економічний журнал «Інтелект XXI»*. Київ: НУХТ, 2014. №4. С. 37–47. (включено до: Google Scholar, IndexCopernicus) (0,6 друк. арк.).

15. Buhrimenko R. M., Shinkar S. M., Smirnova P.V. Current status and trends in retail Ukraine. *Economics, management, law: problems and prospects: Collection of scientific articles*. Coventry, United Kingdom: Agenda Publishing House, 2015. Vol. 1. P. 307–310. (включено до: E-library, Science Index, Thomson Reuters) (заг. обсяг 0,4 друк. арк., особисто автора 0,2 друк. арк.; здійснено аналіз обсягу, структури та динаміки роздрібного товарообороту за регіонами України).

16. Чорна М. В., Бугріменко Р. М. Сучасні тенденції розвитку регіонів України. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. Харків: ХДУХТ, 2016. Вип. 1 (23). С. 18–27. (включено до: Google Scholar, ResearchBib) (заг. обсяг 0,5 друк. арк., особисто автора 0,4 друк. арк.; розроблено методику розподілу регіонів України за обсягом ВВП).

17. Buhrimenko R. M., Timchenko O. D., Smirnova P. V. The formation competitive advantages enterprise. *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky*, Slovenia, 2017. Volume 5, №4. P. 23–25. (включено до: Google Scholar, IndexCopernicus) (заг. обсяг 0,4 друк. арк., особисто автора 0,2 друк. арк.; розроблено методику формування нових конкурентних переваг).

18. Chorna M. V., Buhrimenko R. M., Zonvire O. Technology of forming competitive advantages of a trading enterprise. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. Харків: ХДУХТ, 2018. Вип. 1 (27). С. 47–55. (включено до: Google Scholar, ResearchBib) (заг. обсяг 0,5 друк. арк., особисто автора 0,3 друк. арк.; розроблено технологію формування конкурентних переваг підприємства торгівлі).

19. Buhrimenko R. M., Smirnova P. V., Zonvire O. Features of activities of trade enterprises in modern conditions. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. Харків: ХДУХТ, 2018. Вип. 2 (28). С. 77–88. (включено до: Google Scholar, ResearchBib) (заг. обсяг 0,75 друк. арк., особисто автора 0,4 друк. арк.; досліджено напрями розвитку локальних торгових мереж).

20. Чорна М. В., Бугріменко Р. М., Зонвіре О. Особливості формування нового ринкового простору на вітчизняному споживчому ринку. *Бізнес Інформ*. 2019. №1. С. 241–248. (включено до: Research Papers in Economics, IndexCopernicus, Directory of Open Access Journals, CiteFactor, Academic Journals Database, ResearchBib, Open Academic Journals Index, GetInfo) (заг. обсяг 0,8 друк. арк., особисто автора 0,5 друк. арк.; розроблено систему оцінювання впливу чинників на вітчизняний споживчий ринок).

21. Chorna M., Buhrimenko R., Smirnova P., Shynkar S., Zhuvahina I. Use of

consolidation strategies in order to improve the corporate security: methodological aspect. *Journal of Security and Sustainability Issues*. 2019, Vol. 8, No.4. P. 1350–1368. URL: [http://doi.org/10.9770/jssi.2019.8.4\(20\)](http://doi.org/10.9770/jssi.2019.8.4(20)). (включено до: Scopus, Google Scholar, IndexCopernicus) (заг. обсяг 1,1 друк. арк., особисто автора 0,5 друк. арк.; здійснено економетричне моделювання використання стратегічного підходу в корпоративній консолідації бізнес-структур).

22. Чорна М. В., Бугріменко Р. М., Зонвіре О. Методичний підхід до оцінювання можливостей стратегічної трансформації підприємств роздрібної торгівлі. *Вісник КНУ ім. Т. Шевченка*. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2019. Вип. 3 (204). С. 51–56. (включено до: E-library, Science Index, Google Scholar, RepEc, IndexCopernicus, Socionet) (заг. обсяг 0,8 друк. арк., особисто автора 0,5 друк. арк.; розроблено методичний підхід на принципах матричного методу).

23. Бугріменко Р. М. Smart-технології в системі інфраструктурного маркетингу роздрібної торгівлі. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. Харків: ХДУХТ, 2019. Вип. 2 (30). С. 59–67. (включено до: Google Scholar, ResearchBib) (0,5 друк. арк.).

24. Чорна М. В., Бугріменко Р. М., Зонвіре О. Система стратегічного маневрування підприємств роздрібної торгівлі зі створення нового ринкового простору й його економічного захисту. *Бізнес Інформ*. 2020. №1. С. 241–248. (включено до: Research Papers in Economics, IndexCopernicus, Directory of Open Access Journals, CiteFactor, Academic Journals Database, ResearchBib, Open Academic Journals Index, GetInfo) (заг. обсяг 0,75 друк. арк., особисто автора 0,4 друк. арк.; розроблено розгалужений комплекс дій з оцінювання та захисту ринкових бар'єрів, який створено на засадах моніторингу).

25. Чорна М. В., Бугріменко Р. М., Зонвіре О. Обґрунтування стратегічних засад з утворення вільного від конкуренції простору на вітчизняному споживчому ринку. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. Вип. 1 (95). С. 33–45. (включено до: IndexCopernicus, Google Scholar, Eurasian Scientific Journal Index, International Citation Index Of Journal Impact Factor & Indexing) (заг. обсяг 0,8 друк. арк., особисто автора 0,5 друк. арк.; розроблено комплексний підхід до визначення ступеню ущільнення ринкового середовища).

26. Бугріменко Р. М. Маркетингові принципи й функції мережного розвитку роздрібних торговельних підприємств. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. Харків: ХДУХТ, 2020. Вип. 1 (31). С. 63–75. (включено до: Google Scholar, ResearchBib) (0,6 друк. арк.).

27. Бугріменко Р. М. Перспективи адаптації маркетингових інноваційних рішень в системі роздрібних торгових підприємств. *Інфраструктура ринку*. 2020. №41. С. 68–73. (включено до: IndexCopernicus, Google Scholar) (0,75 друк. арк.).

28. Бугріменко Р. М. Тенденції розвитку інфраструктури роздрібної торгівлі. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Том 31 (70). № 2. С. 154–160. (включено до: IndexCopernicus, Google Scholar) (0,6 друк. арк.).

29. Бугріменко Р. М. Тенденції розвитку мережевої роздрібної торгівлі на основі інфраструктурного маркетингу. *Науковий вісник УжНУ. Серія:*

Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2020. Вип. 30. С. 19–23. (включено до: IndexCopernicus, Google Scholar) (0,5 друк. арк.).

30. Бугріменко Р. М. Концепція інфраструктурного маркетингу розвитку роздрібної торгівлі. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління. Електронне наукове фахове видання*. 2020. Випуск 2 (25). С. 160–165. (включено до: Google Scholar, IndexCopernicus) (0,6 друк. арк.).

31. Бугріменко Р. М. Розвиток інфраструктури підприємств роздрібної торгівлі на основі нейромережових технологій. *Приазовський економічний вісник. Електронний науковий журнал*. 2020. Випуск 2 (19). С. 72–78. (включено до: Google Scholar, IndexCopernicus) (0,8 друк. арк.).

32. Бугріменко Р. М. Оптимізація інфраструктурного розвитку роздрібної торгівлі на основі концепції маркетингу. *Держава та регіони. Серія: «Економіка та підприємництво»*. 2020. Випуск 2 (113). С. 90–94. (включено до: Google Scholar, IndexCopernicus) (0,5 друк. арк.).

33. Бугріменко Р. М. Теоретичні основи розроблення стратегії маркетингу взаємодії із суб'єктами інфраструктури роздрібної торгівлі. *Науковий економічний журнал «Інтелект XXI»*. Київ: НУХТ, 2020. Вип. 2. С. 155–160. (включено до: Google Scholar, IndexCopernicus) (0,7 друк. арк.).

Праці апробаційного характеру:

34. Бугріменко Р. М. Сутність маркетингового управління розвитком роздрібних мереж. *Стратегічний маркетинг споживчого ринку: проблеми і тенденції в умовах турбулентності* : тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., м. Ялта, 1–6 жовтня 2013 р. Ялта: МНФ «Нова економіка», 2013. С. 32–37. (0,28 друк. арк.).

35. Бугріменко Р. М. Умови інфраструктурного розвитку роздрібної торгівлі України. *Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність* : тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 22 травня 2014 р. Харків: ХДУХТ, 2014. С.109–110. (0,12 друк. арк.).

36. Бугріменко Р. М. Комплекс підходів для вивчення інфраструктури роздрібної торгівлі. *Актуальні питання організації та управління діяльністю підприємств у сучасних умовах господарювання* : тези доповідей IV Наук.-практ. конф., м. Харків, 27 листопада 2014 р. Харків: АВВ МВС України, 2014. С.20–22. (0,1 друк. арк.).

37. Бугріменко Р. М. Організація роздрібної торгівлі в Україні. *Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність* : тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 14 травня 2015 р. Харків: ХДУХТ, 2015. С. 81–82. (0,12 друк. арк.).

38. Бугріменко Р. М., Кравченко О. М. Особливості функціонування підприємств торгівлі в конкурентному середовищі. *Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук* : тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., м. Луцьк, 15 грудня 2016 р. Луцьк: ВНУ ім. Л. Українки, 2016. С. 29–30. (заг.

обсяг 0,1 друк. арк., особисто автора 0,05 друк. арк.; проведено аналіз стану національної економіки).

39. Бугріменко Р. М. Інноваційний розвиток торгівлі в умовах глобалізації. *Актуальні проблеми розвитку ресторанного, готельного та туристичного бізнесу в умовах світової інтеграції: досягнення та перспективи* : тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 21 вересня 2017 р. Харків: ХДУХТ, С. 177–178. (0,12 друк. арк.).

40. Бугріменко Р. М., Смірнова П. В. Сучасна концепція маркетингового менеджменту. *Професійний менеджмент в сучасних умовах розвитку ринку* : тези доповідей VII наук.-практ. конф. з міжнар. участю. м. Харків, 1 листопада 2018 р. Харків: НФУ, 2018. С. 147–149. (заг. обсяг 0,19 друк. арк., особисто автора 0,12 друк. арк.; обґрунтовано сучасну концепцію маркетингового менеджменту).

41. Бугріменко Р. М., Зонвіре О. Проблеми і перспективи розвитку інфраструктури ринку в Україні. *Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність* : тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 15 травня 2019 р. Харків: ХДУХТ, 2019. Ч. 2. С. 49–50. (заг. обсяг 0,12 друк. арк., особисто автора 0,1 друк. арк.; визначено перспективи розвитку інфраструктури ринку в Україні).

42. Бугріменко Р. М., Зонвіре, О. Концепція інфраструктурного маркетингу: передумови формування і використання. *Фінансові механізми сталого розвитку України* : тези доповідей II Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 18 жовтня 2019 р. Харків: ХДУХТ, 2019. С. 197–198. (заг. обсяг 0,12 друк. арк., особисто автора 0,1 друк. арк.; розроблено концепцію інфраструктурного розвитку роздрібно торгівлі).

43. Бугріменко Р. М., Смірнова П. В. Інфраструктурний вектор розвитку роздрібно торгівлі. *Сучасна парадигма публічного управління* : тези доповідей I Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 17–18 жовтня 2019 р. Львів: ЛНУ, 2019. С. 187–189. (заг. обсяг 0,13 друк. арк., особисто автора 0,1 друк. арк.; досліджено інфраструктурний розвиток роздрібно торгівлі).

44. Chorna M., Buhrimenko R., Zonwire A. Economic protection system of new market space of retail enterprises. Scientific achievements of modern society. Abstracts of the 6th International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. Liverpool, United Kingdom. 2020. P. 90–93. (заг. обсяг 0,18 друк. арк., особисто автора 0,12 друк. арк.; розроблено стратегію створення нового ринкового простору).

45. Бугріменко Р. М. Маркетингові принципи розвитку мережевої роздрібно торгівлі. *Сталий розвиток соціально-економічних систем в умовах глобалізаційних процесів* : тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 30 березня 2020 р. Київ, 2020. С. 6–10. (0,19 друк. арк.).

46. Бугріменко Р. М. Організація дистрибуції в роздрібно торгівлі, як основа маркетингових рішень. *Сучасні технології менеджменту, інформаційне, фінансове та облікове забезпечення розвитку економіки в умовах євроінтеграції* : тези доповідей Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., м. Черкаси, 16–17 квітня 2020 р. Черкаси: СУЕМ, 2020. С. 159–161. (0,25 друк. арк.).

47. Бугріменко Р. М. Удосконалення інфраструктурного маркетингу роздрібної торгівлі на основі впровадження Smart-технологій. *Механізми забезпечення сталого розвитку економіки : проблеми, перспективи, міжнародний досвід* : тези доповідей I Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 23 квітня 2020 р. Харків: ХДУХТ, 2020. С. 33–34. (0,12 друк. арк.).

48. Бугріменко Р. М. Особливості розвитку інфраструктури роздрібної торгівлі. *Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність* : тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 14 травня 2020 р. Харків: ХДУХТ, 2020. Ч. 1. С. I–II. (0,12 друк. арк.).

49. Бугріменко Р. М. Переваги використання інструментів маркетингу в сфері роздрібної торгівлі. *Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток* : тези доповідей XII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 27–28 травня 2020 р. Харків: ХНУБА, 2020. С.33–34. (0,15 друк. арк.).

50. Чорна М. В., Бугріменко Р. М., Безгінова Л. І., Зонвіре О. Авторське право на твір «Методика формування конкурентних переваг підприємств роздрібної торгівлі». Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №79779 від 13.06.2018 р.

51. Чорна М. В., Безгінова Л. І., Смірнова П. В., Бугріменко Р. М. Авторське право на твір «Методика оцінки ступеня кризового стану підприємства роздрібної торгівлі в контексті реалізації конкурентних переваг». Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №81007 від 16.08.2018 р.

Підручники та навчальні посібники:

52. Власова Н.О., Гармаш В.В., Шинкар С.М., Бугріменко Р.М., Смірнова П.В. Економіка підприємства: навч. посібник. Харків : ХДУХТ, 2007. 257 с. (заг. обсяг 15,0 друк. арк., особисто автора 3,8 друк. арк.; Теми 5-7).

53. Чорна М. В., Смірнова П.В., Бугріменко Р. М. Управління витратами : навч. посібник. Харків: ТОВ «Видавництво «Форт», 2017. 166 с. (заг. обсяг 9,6 друк. арк., особисто автора 3,2 друк. арк.; Теми 6-8).

54. Бугріменко Р.М., Смірнова П.В. Конкурентоспроможність підприємства : навч. посібник. Харків: ТОВ «Видавництво «Форт», 2021. 244 с. (заг. обсяг 14,2 друк. арк., особисто автора 9,0 друк. арк.; Теми 3-8).

АНОТАЦІЯ

Бугріменко Р.М. Інфраструктурний розвиток мережі роздрібної торгівлі. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Харківський державний університет харчування та торгівлі, Харків, 2021.

Дисертацію присвячено вирішенню важливої наукової проблеми, що полягає у розробці та науковому обґрунтуванні теоретико-методологічних положень та практичних рекомендацій щодо управління інфраструктурним розвитком мереж роздрібної торгівлі.

Досліджено генезис розвитку мереж роздрібної торгівлі та доведено, що процес управління інфраструктурним розвитком мереж роздрібної торгівлі передбачає інтеграцію моделей і методів управління, заснованих на маркетинговому підході, взаємодії з суб'єктами інфраструктурного забезпечення та інфраструктурного забезпечення. Обґрунтовано теоретичні засади інфраструктурного розвитку сучасної роздрібної торгівлі. Запропоновано визначення дефініції «інфраструктурний розвиток». Доведено необхідність створення інтегрованої системної моделі організації мереж роздрібної торгівлі. Запропоновано концепцію інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі. Обґрунтовано організаційні, аналітичні, інвестиційні та економічні механізми формування інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі. Удосконалено модель інфраструктурного розвитку. Обґрунтовано, що доцільно впроваджувати стратегію «блакитних океанів» в умовах створення нового ринкового простору саме в діяльність ринків непродовольчої групи. Запропоновано матрицю оцінки можливостей стратегічного розвитку підприємств роздрібної торгівлі. Розроблено науково-методичний підхід до визначення тенденцій розвитку інфраструктури мережної торгівлі. Розроблено науково-практичний підхід до ресурсного забезпечення інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі. Запропоновано модель проведення бенчмаркінгу, що має бути інтегровано в загальну систему управління потенціалом підприємства роздрібної торгівлі. Запропоновано системно-інтегровану модель діагностики управління в системі інфраструктурного розвитку мережі роздрібної торгівлі. Удосконалено науково-методичний підхід до застосування інструментів маркетингового менеджменту в системі управління мережею роздрібної торгівлі. Запропоновано науково-методичний підхід до формування конкурентних переваг підприємств роздрібної торгівлі. Доведено, що впровадження заходів щодо удосконалення інфраструктурного розвитку роздрібної торгівлі на основі впровадження smart-технологій будуть сприяти формуванню ефективної стратегії розвитку діяльності мереж роздрібної торгівлі. Удосконалено науково-методичний підхід щодо оптимізації векторних взаємодій інфраструктурного розвитку мережі роздрібної торгівлі. Розроблено науково-методичний підхід до формування моделі просторового розміщення інфраструктурних об'єктів роздрібної торгівлі. Удосконалена концептуалізація інфраструктурного розвитку мереж роздрібної торгівлі. Розроблено науково-методичний підхід до стратегічного розвитку мереж роздрібної торгівлі в умовах створення нового ринкового простору. Обґрунтовано систему показників оцінювання ринкового важеля підприємства роздрібної торгівлі.

Ключові слова: інфраструктурний розвиток, мережі роздрібної торгівлі, ресурсний потенціал, концепція, маркетинг, просторове розміщення, управління, інтеграція.

SUMMARY

Buhrimenko R. M. infrastructure development of the retail network. – Qualifying scientific work on the manuscript rights.

The doctoral thesis of economic sciences on specialty of 08.00.04 – Economics and management of the enterprises (by types of economic activity). – Kharkiv State University of Food Technology and Trade, Kharkiv, 2021.

The dissertation is devoted to the solution of an important scientific problem, which consists in the development and scientific substantiation of theoretical and methodological provisions and practical recommendations for the management of infrastructural development of retail chains.

The genesis of the development of retail networks is studied and it is proved that the process of infrastructure development of retail networks involves the integration of management models and methods based on marketing approach, interaction with infrastructure entities and infrastructure in general, which allows to identify the degree of influence of infrastructure. Theoretical principles of infrastructural development of modern retail trade are substantiated, which, in contrast to the existing ones, involve the application of an integrated approach that combines the methodology of systemic, evolutionary and synergetic approaches to determining the characteristics of infrastructure entities and objects. interaction. The definition of "infrastructure development" is proposed. It is established that to assess the parameters of retail enterprises it is advisable to use quantitatively formalized and intuitive expert methods, and the use of a systematic approach as a methodology for studying the functioning of retail enterprises. The necessity of creating an integrated system model of organization of retail trade networks is proved. The concept of infrastructural development of retail trade networks is proposed, which is based on the use of infrastructure marketing tools and is aimed at increasing the competitiveness of innovation-oriented retail trade networks. Organizational, analytical, investment and economic mechanisms of formation of infrastructural development of retail trade networks are substantiated. The infrastructure development model has been improved, which is based on the use of infrastructure marketing tools and retail network management technologies, which allows to form and develop a marketing environment based on the infrastructure component on the basis of infrastructural interaction. It is substantiated that it is expedient to implement the strategy of "blue oceans" in creating a new market space in the markets of non-food groups, as specialized and formalized trade is more maneuverable in terms of strategic flexibility, namely - human and managerial potential and dominance of the technological component. A matrix for assessing the opportunities for strategic development of retail enterprises is proposed, which is based on the use of two indicators - the share of non-food products in the product group and the share of retail sales of the Internet. It is proved that the peculiarity of the transformation of domestic retail trade is the transition to integrated technological and economic systems of high efficiency. It was found that the most important factor in the development of retail networks is digitalization, which is based on the introduction of high-tech products-technologies of virtual and augmented reality, Bigdata in terms of analytics and consumer demand for artificial intelligence. The scientific and methodical

approach to definition of tendencies of development of infrastructure of network trade which is based on the complex approach to definition of tendencies of development is developed. The practical implementation of the proposed approach allows to identify trends in the development of network trade infrastructure and identify the role and nature of infrastructure interactions, to trace the nature of possible changes in the system of factors of retail development, to identify causes and results of possible modernization changes. A scientific and practical approach to resource provision of infrastructural development of retail trade networks based on mobilization of unrealized potential of enterprises is developed, which, unlike existing ones, is based on the proposed benchmarking model and allows to achieve development goals, achieve efficiency and competitiveness of retail trade networks. A system-integrated model of management diagnostics in the system of infrastructural development of the retail network is proposed, which, unlike the existing ones, is based on the use of a systematic approach, takes into account the results of retail development and development of diagnostic tools. A scientific and theoretical approach to the infrastructural development of retail networks has been developed, which is based on the proposed system of principles, methods, forms of support, sources of information, tools to achieve goals using Smart technologies, which will increase the competitiveness of retail networks. Improved scientific and methodological approach to the use of marketing management tools in the management system of the retail network, which, in contrast to the existing ones, involves the development and evaluation of the effectiveness of the use of marketing management tools; building a system for assessing the quality of use of marketing management tools. A scientific and methodological approach to the formation of competitive advantages of retail enterprises is proposed, which, unlike existing ones, is based on decomposition tasks and includes a clear sequence of actions with definition of tools / methods and results of each stage. The conceptual bases of application of marketing tools of interaction of subjects of infrastructure of retail trade which are based on principles of innovation and integration, basic processes of decision-making of marketing and allow to provide monitoring of interaction between subjects of infrastructure of retail trade, timely adjustment of development and trade. The scientific and methodological approach to optimizing the vector interactions of the infrastructural development of the retail trade network has been improved, which, in contrast to the existing ones, provides a comprehensive assessment of the pace and effectiveness of the infrastructural development of the retail trade. A scientific and methodological approach to the formation of a model of spatial location of retail infrastructure, which differs from the known, taking into account the results of marketing assessment of spatial localization of supply and demand, diagnostics of indicators that characterize infrastructure based on segmentation and clustering. Improved conceptualization of infrastructural development of retail chains. A scientific and methodological approach to the strategic development of retail chains in terms of creating a new market space, which differs from the existing ones by the proposed methodological support for assessing market leverage according to the established criteria.

Key words: infrastructure development, retail networks, resource potential, concept, marketing, digitalization, spatial location, management, integration, blue oceans strategy.

Формат 60 x 84 ^{1/16}. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.

Друк цифровий. Ум. друк. арк. 2,2.

Наклад 100 прим. Зам. № 14-04

Видавництво МОНОГРАФ

ФОП Іванченко І. С.

пр. Тракторобудівників, 89-а/62, м. Харків, 61135.

Тел.:+38 (050/093) 40-243-50.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників та розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 4388 від 15.08.2012 р.

www.monograf.com.ua